

The present issue is the first volume of the new narrowed professional content and form and it is dedicated to the former professor – presented by the Kossuth Award – of the Department of Mineralogy and Geology the life-work of Whom was deterministic in the life of the Department and the centenary of the birth of Whom was celebrated in 2006. The programmes of the jubilee

2006. november 06.

Dr. Kozák Miklós

Dr. Lóki József

McIntosh Richard William

(memorial tablet commencement and reception, memorial meeting) are reported in the first part of the issue. The following professional part of the issue is composed of publications presented and offered in honour of professor Földvári by the authors.

Földvári Aladár Centenáriumi rendezvényei

Events of the Földvári Aladár Centenary

A Debreceni Egyetem, annak Földtudományi Intézete, a KLTE Baráti Köre Egyesület, valamint a rendezvényekre meghívott Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Karának képviselői 2006. január 05-én ünnepelték Dr. Földvári Aladár professzor, az Ásvány- és Földtani Tanszék egykori vezetője születésének 100. évfordulóját. Az ünnepi eseményen a két Egyetem, az Intézet és a Tanszék képviselőin kívül megjelentek az ünnepelt családjának tagjai, gyermekei, valamint számos hazai intézmény illusztris képviselői. Többek között képviseltette magát a Magyarhoni Földtani Társulat, a Magyar Állami Földtani Intézet, a Magyar Természettudományi Múzeum, a Magyar Geológiai Szolgálat, a Magyar Tudományos Akadémia Debreceni Bizottsága, valamint egykori kollégák és tanítványok.

A jubileumi rendezvények keretében 2006. január 05-én 10³⁰-kor került sor Földvári professzor emléktáblájának felavatására a Debreceni Egyetem főépületének földszintjén az Ásvány- és Földtani Tanszék bejárata mellett. Ünnepi beszédet mondott Dr. Kozák Miklós tanszékvezető, Dr. Lenkey Béla a KLTE Baráti Kör elnöke, majd Dr. Szőőr Gyula ismertette Földvári professzor munkásságát. Ezt követően koszorút helyezett el az emléktábla alatt a család, a Tanszék, a KLTE Baráti Köre, valamint a Miskolci Egyetem Műszaki Földtudományi Karának Földtan-Teleptani és Ásvány-Kőzettani Tanszéke.

ITT ÉLT ÉS DOLGOZOTT 1949-1966 KÖZÖTT

Dr. FÖLDVÁRI ALADÁR.

/1906-1973/

AZ ÁSVÁNY- ÉS FÖLDTANI TANSZÉK KOSSUTH-DÍJAS
GEOLÓGUS PROFESSZORA

A SPANYOL REAL ACADEMIA /RACEFN/ LEV. TAGJA

TISZTELETTTEL ÉS MEGBECSÜLÉSSSEL ÁLLÍTOTTA EZT A TÁBLÁT
A TANSZÉK, A FÖLDTUDOMÁNYI TANSZÉKCSOPORT
ÉS A KLTE BARÁTI KÖRE 2006. JANUÁR 5-ÉN

A táblaavató után a jelenlévők megtekintették a Földvári professzor debreceni munkásságának egyik eredményeként a vezetésével összeállított tanszéki gyűjteményeket és szemléltető anyagokat, valamint a laboratóriumokat és a könyvtárat.

Ezután a jelenlévők állófogadáson vettek részt a DE TTK pályázati segítségével felújított és Földvári Aladáról ez alkalommal elnevezett tanszéki gyakorló teremben, ahol a KLTE Baráti Kör köszöntőjét követően kötetlen beszélgetésekre és visszaemlékezésekre került sor.

2006. március 03-án az MTA Debreceni Akadémiai Bizottsága, a DE Ásvány- és Földtani Tanszék, az ME Földtan-Teleptani és Ásvány-Kőzettani Tanszékei szervezésében centenáriumi emlékülésre került sor a Debreceni Akadémiai Bizottság Thomas Mann utcai székházának előadótermében. Az egész napos előadóülésen 12 előadás hangzott el 56 résztvevő jelenlétében.

Földvári Aladár professzor életútja

The life of Aladár Földvári

1906 - 1973

Földvári Aladár 1906. január 5-én született Budapesten. Elemi és középiskoláit is ott végezte, majd a *Pázmány Péter Tudományegyetemen* természetrajz-kémia szakos gimnáziumi tanári oklevelet szerzett. Az egyetemi doktori címet 1929. november 8-án nyerte el, földtan, ásványtan és kémia szakterületekből szigorlatozott. Egyetemi éve alatt figyelme a geológia irányába fordult, „A Törökbálint és Érd közé eső terület geológiája” címmel készített pályamunkát.

1929-től a budapesti *József Nádor Műszaki Egyetem Ásvány- és Földtani Tanszékén* volt tanársegéd, *Vendl Aladár* professzor mellett. Az itt eltöltött kilenc év az alkotó tudóssá érlelődésnek, az elméleti és gyakorlati ismeretek elmélyítésének, kiszélesítésének az időszaka. A Tanszék munkájába bekapcsolódva részben önállóan, részben munkaközösségben értékes rétegtani, tektonikai, ősföldrajzi, teleptani és vízföldtani megfigyeléseket végzett, főként Budapest környékén, de foglalkozott a mangánércekkel is. Az üledékes kőzettan területéről megjelent közleményei alapozó jelentőségűek, új módszert dolgozott ki az agyagok granulometriai elemzésére. Professzora közvetlen munkatársaként jelentős részt vállalt a Budapest-környéki és a Börzsöny hegységi löszfajták üledékföldtani jellemzésében.

Erre az időszakra tehető spanyolországi ösztöndíjas tanulmányútja (1935-36). Az ott végzett terepi geológusmunka elismeréseként a *Madridi Tudományos Akadémia* tagjának választották, 1941-ben.

Földvári Aladár életének, tudományos pályájának újabb fontos állomása 1938, amikor is a *Magyar Királyi Földtani Intézet* szolgálatába lépett. Az ott eltöltött 11 év alatt folytatta a magyarországi mangántelepek felkutatását, földtani megfigyeléseket végzett a Szendrői-hegységben, érc- és vízföldtani kutatást Kassa környékén, majd a ditrói nefelinszenit-masszívum korkérdésével és kontaktképződésével foglalkozott. Kőzet- és ércgenetikai, teleptani és tektonikai vizsgálatainak színhelyei voltak többek között, az Avas-hegységi Tarnó, Borsabánya, az Aranyos-Beszterce-völgy és Gyergyótölgyes vidéke.

Földvári Aladár intézeti munkájának jelentőségét a kortársakéval való összehasonlítás fényében érthetjük meg igazán. *Schafarzik Ferenc* professzor tanítványainak „petrografizálásával” szemben ő egyértelműen a *Rozložník Pál*-féle irányvonalat vitte tovább modern tudományos szemlélet alkalmazásával. Elődjéhez hasonlóan világosan látta, hogy a kőzetek pontos ásvány-kőzettani leírása kevés, azok valamennyi (öskörnyezeti, teleptani, geokémiai, etc.) jellegének együttes figyelembevétele vezethet el a szintézishez. A kőzetképző folyamatok szövevényének ilyen értelmezésű felderítése szükséges egy aktuális teleptani kérdés megoldásához. Ezeket az eszméket oltotta át legjobb tanítványaiba is, köztük *Pantó Gáborba*, a leendő nemzetközi híru professzorba.

Földvári Aladár terepi beszámolóit, jegyzőkönyveit, sokszor csonkaságuk ellenére is messze kiemelkednek az intézeti kortársak „előzetes jelentései” közül, mert szerzőjüket átfogó tudása, az alapkérdésekig hatoló érdeklődése és szívós kitartása képessé tette arra, hogy a lényegre lássa és láttassa meg.

A világháború után a Velencei-hegység és környéke lett kedvelt munkaterülete. Molibdén- és fluorit-kutatásai, a ritkalelem-vizsgálatok, valamint a szabadbattyáni ólomérc és ősmaradványos karbon előfordulás korszerű leírása a terület egyik legjobb ismerőjévé avatták. Véleményét a későbbiek során is sokszor kikérték, a vele folytatott viták segítettek az ércesedés problémáinak megoldását. A Velencei-hegységi ércesedés kérdései élete végéig foglalkoztatták.

A Földtani Intézet geológusaként kezdett foglalkozni a radioaktív anyagok kutatásának témakörével.

1949-ben kinevezték a debreceni *Kossuth Lajos Tudományegyetem Ásvány- és Földtani Tanszékére*, tanszékvezető egyetemi tanárnak. Az oktatás nem volt idegen számára, hiszen 1943-48 között „üledékes kőzetek” címmel magántanári előadásokat tartott a budapesti tudományegyetemen.

Földvári Aladárnak a debreceni egyetemre történt távozását egy nagy személyes tragédia előzte meg. Gyermek-

paralízis következtében egyik lába megbénult, és a nagy akaraterővel kikényszerített javulás ellenére is a rendszeres terepmunkára jó ideig alkalmatlanná vált. A sorscsapás mély sebet ejtett lelkivilágában, ám a betegségével hallatlan szívóssággal küzdött élete során.

A jövő szempontjából döntően fontosnak látszott annak tisztázása, hogy van-e remény Magyarországon uránérc-előfordulásra. A geológusok e tekintetben elég pesszimisták voltak, teljesen indokoltan. A szakmai-köz tudatban annyira egyeduralgoló volt a jachimovi (joachimstali) uránérc előfordulás és annak teleptípusa, hogy természetesen mindenki elsősorban magmás, mezotermális előfordulásokra gondolt.

1947 tavaszán elkészült a *Debreceni Atommagkutató Intézetben* két hordozható Geiger-Müller számláló berendezés. A Földtani Intézet akkori megbízott igazgatója, *Szalay Tibor*, *Szalay Sándor* fizikust és *Földvári Aladár* geológust, debreceni professzorokat, kérte fel a kutatás elvégzésére, valamint a kémiai elemzésekre *Vogl Mária* geokémikust, intézeti főmunkatársat jelölte ki. A külszíni terepmunkákat Földvári Aladár tervezte meg és tevélegesen irányította. Vizsgálták a Velencei-hegység különböző gránitjait, a magmás elkülönüléssel létrejött, a természetes feltárásokban és kőfejtőkben elérhető teléreket és azok környezetét, valamint a kőfejtés által napvilágra hozott kis pegmatitosztruktúrákat is. Végeztek néhány mérést Pécs és Erdősmecke gránitjain, Budapest környékének néhány pontján és másutt is. E vizsgálatokról magmatológiai szempontból Földvári Aladár számolt be, négy közleményben. Ezek a szakkikkek önmagukért beszélnek; olvasás közben érezni lehet szerzőjük kiváló tudományos rátermettségét, logikáját és kritikai érzékét. A megállapítások nagyrészt ma is helytállóak.

Földvári Aladár javaslatára 1950 nyarán kezdtek hozzá a magmás kőzetek mellett az üledékes kőzetek kutatásához is. Nagyon kevés idő állt rendelkezésükre, az anyagi keretek pedig nagyon szűkösek voltak, ezért a munka nagy erőki-fejtést igényelt. Elsősorban a mecseki kőzeteket és a szénbányák kőszeneit tanulmányozták. Egy ponton, egy kis kőfejtőben Kővágószőlősen megmérték a Mecsek-hegységi alsó triász vörös homokkő radioaktivitását; az eredmény természetesen negatív volt. Pedig néhány méterrel alattuk ott volt a későbbi nagyarányú ipari kutatások által felfedezett, urántartalmú alsó, szürkés-zöld, redukív zóna homokkőrétege.

A nagy nehézségek között végzett munkálatokra jellemző az a világos és következetes tudományos logikai vonal, amely Földvári Aladár tudományos érdeme és amelyet majd a rendkívül kiszélesedő uránérc kutatások világszerte igazolnak. Végeredményben, az 1947-49. évi alap kutatások prognosztikus áttekintést céloztak és alapkataszteri eredményeztek.

A kutatók szabadsága terhére három nyáron át és hétvégeken végzett munka meglehetősen kimerítette erőiket. Ez és az egyetemi oktatási, valamint egyéb feladatok, meggyőzték a professzorokat arról, hogy a kutatást „szegényes tanszéki keretben” eredményesen folytatni nem lehet, sokkal nagyobb, hatékonyabb kutató-szervezetre van szükség. Földvári Aladár és Szalay Sándor kutatásai mindenestre bizonyították, hogy Magyarországon megvannak az urándúsulás geokémiai alapfeltételei, és az uránércet elsősorban az üledékes kőzetekben lehet remélni. Felhívták

erre az „illetékesek” figyelmét, és a kutatás 1953-tól „nagyipari arányú keretek között” folytatódott, de már tőlünk teljesen függetlenül, az akkori Szovjetunió világhatalmi törekvései és hazánk kiszolgáltatottsága következtében. Tevélegesen az uránérc kutatásban Földvári Aladár 1952-ig tevékenykedett, de továbbra is részt vállalt a Nemzetközi Atomenergia Bizottság munkájában.

A hasznosítható ásványi nyersanyagok tudományos kutatása eredményeiért, különösen a Velencei-hegység színesfém-ércesedésével kapcsolatos munkáiért Földvári Aladár 1951-ben *Kossuth-díjat* kapott. 1952-ben addigi tudományos munkássága elismeréséül elnyerte a „*Föld- és ásványtani tudományok doktora*” tudományos fokozatot. 1972-ben a *Magyaroson Földtani Társulat tiszteleti tagjává* választotta.

A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen eltöltött 17 év alatt Földvári Aladár sokat tett az oktatás fejlesztésért, tanszéke mindenirányú szakmai gazdagításáért. Kutatóállomást létesített Erdőbényén, majd Sárospatakon, és ismét aktív terepmunkát végzett a Tokaji-hegységben. Alapvetően Földvári Aladár professzornak köszönhető a tanszék kiválóan mondható gyűjteményi és kiállítási anyagának megszerzése, a széles tudományos szakterületet átölelő, külföldi folyóiratokkal ellátott könyvtár létrehozása, több oktatói és kutatói státusz megszerzése, a pályakezdők szakmai és oktató munkájának indítása. Tanszékünk rendelkezik jelenleg is a legteljesebb kristályszerkezeti modell és rácsmodell gyűjteménnyel Magyarországon. A korszerű állandó kiállításaként működő ásványtani, őslénytani, földtörténeti múzeumunk minden tárgya, ábrája, térképe Földvári Aladár kezének nyomát hordozza; az egyetemi oktatás mellett a tudományterületünk széleskörű népszerűsítését is szolgálja.

Földvári Aladárt 1966. január 31-ével meghívták a *Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetemre*. Fialatos lendülettel látott munkához, ennek eredményei ma is jól láthatóak a két érintett szaktanszéken.

Miskolci évei alatt, a korábbi időszakhoz képest különösen fellendült a tudományos tevékenysége. Munkatársaival közösen számos dolgozatban számolt be az oligocén és miocén slírel kapcsolat sokoldalú vizsgálatok eredményeiről. Szoros, személyes kapcsolatot épített ki több külföldi egyetemmel. 1971-től mint *professzor emeritus* végezte oktató és kutató munkáját, többek közt vezette a hallgatók külföldi termelési cseregyakorlatait is. 1973. július 20-án, a kaukázusi Cej-gleccser tanulmányozása során Földvári professzor rosszul lett a magas-hegységi környezetben és életét veszítette. Augusztus 1.-én a Farkasréti temetőben, a Magyar Tudományos Akadémia által felajánlott díszsírhelyen helyezték örök nyugalomra az egyetemek, földtudományi kutatóintézetek és bányászati intézmények nagy részvéte mellett.

Dr. Szűcs Gyula
professzor emeritus

Forrásmunka - Source

Némedi Varga Zoltán (szerk.) 1981: Dr. Földvári Aladár professzor emlékkötet. (Önálló megemlékezések: Balogh Kálmán, Hajdúné Molnár Katalin, Jambrik Rozália, Némedi Varga Zoltán, Szalay Sándor, Szilas A. Pál, Takács Tibor, Verebélyi Kálmán.) - A Nehézipari Műszaki Egyetem Közleményei, I. sorozat, 29. kötet, 1-2. füzet, 99 old. Miskolc

Földvári Aladár szakirodalmi munkássága

Professional works of Aladár Földvári

Dr. Földvári Aladár nyomtatásban megjelent munkái

Összeállította: Jeneyné Jambrik Rozália

- Adatok a bia-tétényi plató oligocén-miocén rétegeinek sztratigráfiájához. *Ann. Mus. Nat. Hung.* **26.** (1929), 35-59.
- Pannonkori mozgások a Budai-hegységben és a felső-pannon tó partvonala Budapest környékén. *Földt. Közl.* **61.** (1931), 51-63.
- A Bakony-hegység mangánércleplepei. *Földt. Közl.* **62.** (1932), 15-40.
- A tervezett újabb városligeti artézi kút előkészítő fúrásai. *Földt. Közl.* **62.** (1932), 65-80.
- (társszerző: PAPP F.) Újabb adatok a gellérthegeyi szökevényforrások ismeretéhez. *Hidr. Közl.* **12.** (1932), 157-158.
- Tektonikai megfigyelések a Dunántúli Középhegységben. *Földt. Közl.* **63.** (1933), 97-98.
- A Dunántúli Középhegység eocén előtti karsztja. *Földt. Közl.* **63.** (1933), 49-56.
- Új feltárások a Sashegy északkeleti oldalán. *Földt. Közl.* **63.** (1933), 221-223.
- Dunántúli öskarsztjaink. *Ifjúság és Élet*, **9.** (1933), 93-95.
- A piszkei vörösmarvány időállósága. *Technika.* **14.** (1933), No. 3-4. 49-52.
- Gerölle mit Eisen und Manganoxyd-Rinde. *Centralbl. Min. etc.* (1934), Abt. A. No. 8. 230-233.
- Tektonikai megfigyelések a Budai-hegység nyugati peremén. *Földt. Közl.* **64.** (1934), 163-174.
- Hidrológiai megfigyelések a Budai-hegység nyugati peremén. *Hidr. Közl.* **14.** (1934), 105-112.
- (társszerzők: VENDL A., TAKÁTS T.) A Budapest környéki löszről. *MTA Mat. Term. Tud. Ért.* **52.** (1934), 713-787.
- (társszerzők: VENDL A., TAKÁTS T.) Studien über den Löß der Umgebung von Budapest. *Neues Jahrb. Beil.* **69.** Abt. A. (1934), 117-182.
- Agyagok iszapolása ammoniumhidroxid-, nátriumoxalát-, és nátriummetaszilikátoldat-ban. *MTA Mat. Ter. Tud. Ért.* **54.** 1936. 221-278.
- Über die Wirkung einiger Tonstabilisatoren. *Kolloid-Beihfte.* **44.** (1936), 125-170. Dresden-Leipzig.
- (társszerzők: VENDL A., TAKÁTS T.) Újabb adatok a Börzsöny-hegység löszének ismeretéhez. *MTA Mat. Term. Tud. Ért.* **54.** 1936. 177-206.
- Über dem Löß des Börzsöny-Gebirges (Ungarn). *Neues Jahrb. Beil.* **75.** Abt. B. (1936), 391-411.
- A badeni agyag előfordulása Budapesten. *Földt. Közl.* (1936), **66.** 228-233.
- Abesszinia földje és természeti kincsei. *Földt. Ért. Új folyam.* **1.** (1936), No. 4. 122-130.
- A Sierra de Guadarrama. *Term. Tud. Köz.* **79.** (1937), No. 3. 125-127.
- A spanyolországi katalán sóvidék. *Földt. Ért. Új folyam.* **2.** (1937), 89-99.
- A globigerinás iszap. *Term. Tud. Köz.* Pótfüz. **69.** (1937), No. 4. 135-136.
- A fosszilis Ostracodák. *Term. Tud. Közl.* Pótfüz. **61.** (1937), No. 4. 136.
- Les richesses du sous-sol. *Visages de la Hongrie.* Paris. 1938. 61-73.
- Spanyolország „kínai fala”: a Pireneusok. *Term. Tud. Közl.* **70.** (1938), No. 5. 279-291.
- A Déli Pireneusok vulkánjai. *Földt. Ért. Új folyam.* **4.** (1939), No. 2. 65-70.
- Jókai, a geológia népszerűsítője. *Term. Tud. Közl.* **71.** (1939), No. 6. 357-363.
- Szellemi szükségmunka a tudomány szolgálatában. *Term. Tud. Közl.* **71.** (1939), No. 8. 516.
- Bodenschätze. Ungarn. Das Antlitz einer Nation. Budapest (1940), 78-90.
- Az eplényi áttolódás a Bakony hegységben. *Földt. Közl.* **70.** (1940), 176-185. és 231-232.
- Jelentés a m. kir. Földtani Intézet igazgatóságának rendelete értelmében Sima, Erdőbénye és Szegilong között az 1937. évben végzett kaolinkutatásról. *MÁFI évi jel. 1936-38. évről*, **3.** (1942), 1245-1272.
- Szendrő, Meszes és Abod közti terület földtani viszonyai. *MÁFI évi jel. 1936-38. évről*, **2.** (1942), 819-830.
- Hozzászólás Tordai Zalányi B.: „Neogén Ostracodafaunának rétegtani értékelése bioszociológiai összefüggéseik alapján” és Endrődy E.: „Adatok a fosszilis pH kiértékeléséhez” c. értekezéséhez. *Beszám. A m. kir. Földt. Int. Vitaül. Munk.* **4.** (1942). No. 6. 25-31.
- Hozzászólás Strausz L.: „Hozzászólás a magyar medencerendszer neogénjére vonatkozó rétegtani nevek egységesítéséhez” c. előadásához. *Beszám. a m. kir. Földt. Int. Vitaül. Munk.* **4.** (1942), No. 6. 39.
- Hozzászólás Dr. Pávai-Vajna F.: „Felső-Izavölgy környékének geológiája” c. előadásához. *Beszám. a m. kir. Földt. Int. Vitaül. Munk.* **5.** (1943), No. 6. 353-355.
- A Stapelia virágzása és termése szobában. *Term. Tud. Közl.* **76.** (1944), No. 6. 191.
- A Kassa környéki Hilyó község határában lévő ércletről. *MÁFI évi jel. 1941-42. évről*, (1945), 313-319.
- A kassai Lajos-forrás hidrogeológiája. *Hidr. Közl.* **26.** (1946), 67-77.
- A ditrói nefelinszienit masszívum és kontakt hatásáról. *Beszám. A MÁFI Vitaül. Munk.* **8.** (1946), No. 1-2. 11-32.
- A nagytarnai Mihálybánya. *Beszám. A MÁFI Vitaül. Munk.* **6.** (1946), No. 1-2. 5-10.
- A molibdén velencei-hegységi előfordulásának teleptani viszonyai. *Beszám. A MÁFI Vitaül. Munk.* **9.** (1947), No. 1-6. 39-58.
- Újabb kövületelőfordulások a kristályos palákban. *Természettudomány*, **2.** (1947), No. 3. 96.
- A mélytengeri üledékek radioaktivitása. *Természettudomány*, **2.** (1947), No. 6. 182-184.

46. Magyar paleontológusról Amerikában elnevezett vezérkövület (Hantken Miksa). *Természettudomány*, **2.** (1947), No. 10. 320.
47. A jelenkori mélytengeri üledékképződés mérete. *Természettudomány*, **2.** (1947), No. 12. 375-376.
48. A magyarországi radioaktív anyagkutatás földtani és közettani vonatkozásai. *Beszám. A MÁFI Vtául. Munk.* **10.** (1948), 37-58.
49. A Kassától északnyugatra levő terület földtani viszonyai. *MÁFI évi jel. 1939-40. évről* **2.** (1948), 801-842.
50. A kassai Vashegy és kassai Havas környékén 1940. évben végzett bányageológiai felvételek. *MÁFI évi jel. 1939-40. évről*, **2.** (1948), 853-859.
51. (társszerzők: NOSZKY J., SZEBÉNYI L., SZENTES F.) Földtani megfigyelések a Kőszegi-hegységben. *Jel. a Jöved. Mélykutatás 1947/48. évi munk.* (1948), 5-31.
52. Érckutató fúrás Velence községben. *Jel. a Jöved. Mélykutatás 1947/48. évi munk.* (1948), 111-116.
53. Bányageológiai megfigyelések Borsabánya, az Aranyos-Beszterce-völgy és Gyergyótölgyes környékének előfordulásain és néhány más erdélyi ásványlelőhelyen. *MÁFI évi jel. 1941-42. évről*, **2.** (1950), 305-333.
54. (társszerző: PANTÓ G.) Balánbánya környékének bányageológiai viszonyai. *MÁFI évi jel. 1941-42. évről*, **2.** (1950), 335-366.
55. (társszerző: PANTÓ G.) A Radnai Havasok csillámelőfordulásai. *MÁFI évi jel. 1941-42. évről* (1950), 261-278.
56. (társszerző: SZALAY S.) Kőzetek radiológiai vizsgálata. *MTA Mat. és Term. Tud. Közl.* **1.** (1950), No. 1. 60-72.
57. (társszerző: SZALAY S.) Kőzetek radiológiai vizsgálata. *Akad. Értesítő*, **57.** (1950) No. 482. 40.
58. Hozzászólás Vendel M.: „Összefüggések a magmák és ércesedés között” c. előadáshoz. *MTA Műsz. Tud. Oszt. Közl.* **1.** (1951), No. 1. 176-177.
59. A szabadbattyáni ólomérc- és kövületes karbonelőfordulás. *MTA Műsz. Tud. Oszt. Közl.* **5.** (1952), No. 3. 25-53.
60. Lead Ores and Fossiliferous Dinantian (Lower Carboniferous) at Szabadbattyán. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **1.** (1952), 11-36.
61. Radioaktív anyagok geokémiája a Mecsek-hegységben. *MTA Műsz. Tud. Oszt. Közl.* **5.** (1952), No. 3. 11-24.
62. The Geochemistry and Radioactive Substance in the Mecsek Mountains. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **1.** (1952), 37-48.
63. A kassai (Košice) Csermelyvölgy márvány és mészkő előfordulásai. *MÁFI évi jel. 1944. évről* (1952), 55-60.
64. A makranci (Mokrance) legelő vízellátása. *MÁFI évi jel. 1943. évről* (1953), Befej. Rész. 73-74.
65. Hidrológiai vizsgálat a kassai (Košice) Csermelyvölgyben. *MÁFI évi jel. 1943. évről* (1953), Befej. rész 75-78.
66. (társszerzők: CSAJÁGHY G., MAJZON L.) A lágymányosi Postás-kórház területének vízföldtani viszonyai. *MÁFI évi jel. 1941-42. évről* (1953), Záró kötet 7-16.
67. (társszerző: CSAJÁGHY G.) Azabaújszántói sportuszoda hidrológiai viszonyai. *MÁFI évi jel. 1941-42. évről* (1953), Záró kötet. 23-29.
68. Hozzászólás Kádár L.: „A lösz keletkezése és pusztulása” c. előadáshoz. *A MTA Társad. Történeti Oszt. Közl.* **4.** (1954), No. 3-4. 126-127.
69. Elnöki megnyitóbeszéd a Magyarhoni Földtani Társulat 1954. május 3-án tartott közgyűlésén. *Földt. Közl.* **84.** (1954), No. 3. 281-284.
70. Megnyitó Szádeczky Kardoss E. Geokémia c. könyvének ankétján. *Földt. Közl.* **86.** (1956), No. 2. 208.
71. A Bakony és a Velencei-hegység löszéről. *Földt. Közl.* **86.** (1956), 351-356.
72. „Hydroaerolit” kőzetek a magyarországi negyedkor lerakódásaiban. *Földt. Közl.* **86.** (1956), 357-360.
73. Egy új magyar karbonkori tájkép-rekonstrukció. *Földt. Közl.* **87.** (1957), No. 4. 452-453.
74. Spanyolországi kongresszusi élmények. *Felsőokt. Szemle*, **7.** (1958), No. 4. 243-248.
75. „Hydroaerolite” Rocks in the Quaternary Deposits of Hungary. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **5.** (1958), No. 3-4. 287-292.
76. Hozzászólás Pantó G.: „Az ignimbit-kérdés” c. előadáshoz. *MTA Műszaki Tud. Oszt. Közl.* **29.** (1961), 333-336.
77. Elnöki megnyitó a „Debreceni kerekasztal-konferencián” *Hidrol. Tájékozt.* (1962 aug.), 17-18.
78. Hozzászólás Csepregyhé Meznerics I.: „A kattiakvitáni kérdés tudománytörténeti megvilágításához” c. előadáshoz. *Földt. Közl.* **92.** (1962), No. 2. 198-199.
79. Mesterséges „geo”-úr kutatási rendszerünkben. *Felsőokt. Szemle*, **13.** (1964), No. 7-8. 458-461.
80. (társszerző: PAPP F.) Százéves az Építőipari és Közlekedési Műszaki Egyetem Ásvány- és Földtani Tanszéke. *Felsőokt. Szemle*, **13.** (1964), 549-554.
81. Debrecen. *Term. Tud. Közl.* **95.** (1964), No. 3. 97-114.
82. Debrecen vidékének geológiája. *Term. Tud. Közl.* **95.** (1964), No. 5. 208-211.
83. Földtani címszavak a Természettudományi Lexikonban. Budapest, 1966.
84. (társszerző: HAJDÚNÉ MOLNÁR K.) Studies on the „Schlier” Formation. I. Granulometrical Types of the „Schlier” Formation in North Hungary. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **12.** (1968), 167-181.
85. (társszerző: SZŐR GY.) Studies on the „Schlier” Formation. II. Granulometrical Types of the Austrian „Schlier”. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **12.** (1968), 183-187.
86. (társszerző: HAJDÚNÉ MOLNÁR K.) Studies on the „Schlier” Formation. III. The Palaeography of the „Schlier” in North Hungary. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **12.** (1968), 189-191.
87. (társszerző: SZABÓNÉ SOMOGYVÁRI K.) Studies on the „Schlier” Formation. IV. Foraminiferal Biofacies Zones of the „Schlier” in North Hungary. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **12.** (1968), 193-197.
88. (társszerzők: HAJDÚNÉ MOLNÁR K., WALLACHER L.) Studies on the „Schlier” Formation. VI. The Lithostratigraphy of the Miocene Cover of the Coalbearing „Schlier” Sequence in North Hungary. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **14.** (1970), 349-356.
89. (társszerző: SZABÓNÉ SOMOGYVÁRI K.) Studies on the „Schlier” Formation. VII. Microstratigraphy of the North Hungarian Miocene „Schlier” Formation Based on Changes of Foraminiferal Biocoenosis and the Existence of a „Tortonian” Schlier Facies. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **14.** (1970), 357-367.

90. Application of the „Oscillogram and Sedimentary Cycle Method” in Microstratigraphy. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **14.** (1970), 337-342.
91. (társszerző: WALLACHER L.) Lithology of the Quaternary in the Environs Tokaj, Bodroglók, North-East Hungary. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **14.** (1970), 369-386.
92. Üledékciklusok és oszcillogram. *MTA X. Oszt. Közl.* **3.** (1970), 233-237.
93. Hozzászólás Pécsi Márton lev. tag hozzászólásához. *Az MTA Föld- és Bányászati Tud. Oszt. Közl.* **3.** (1970), No. 1-3. 350.
94. (társszerzők: HAJDUNÉ MOLNÁR K., WALLACHER L.) Sedimentary petrographic investigation of the Upper Oligocene and Lower Miocene clastic sedimentary rocks of North Hungary. *Acta Geol. Ac. Sci. Hung.* **18.** (1974), 157-173.
95. A Geológia és a Földtani Társulat szerepe az „érccek” és „nemérccek” akasztolitok teleptanában. *Földt. Közl.* **104.** (1974), 174-179.
13. Balánbánya környékének bányageológiai viszonyai. Kézirat, 1943. (Átadva a Román Népközt. Földtani Intézetének.)
14. Szakjelentés a Nadap-Sukoró-i baritkutatással kapcsolatos bányakapitánysági zártkutatmányok eljárásáról szóló iratjegyzékek. Kézirat, 1947. MÁFI Adattár; Su./29. d.
15. Feljegyzés a pátkai szulfidosérc-kutatásról. Kézirat, 1947. MÁFI Adattár; Su./29. c.
16. A falubattyáni ólomérc-előfordulás feltárása végett szükséges kutató munkákról. Kézirat, 1948. MÁFI Adattár; Su./29. b.
17. Jelentés a Pátkai fluoritkutatás 1949. I. 31-i állapotáról. Kézirat, 1949. MÁFI Adattár.
18. (társszerző: SZALAY S.) Előzetes jelentés a Mecsek-hegységben 1949. VIII. 8. – IX.-ig végzett kőzetradioológiai vizsgálatokról. Kézirat, 1949. MÁFI Adattár; B./13.
19. (társszerző: SZALAY S.) A komlói szénmedence szén- és szénpalarétegeinek, valamint meddő kőzeteinek radioaktív vizsgálata. Kézirat, 1950.
20. (társszerző: SZALAY S.) A pilisszentiváni altáró szeneinek és kőzeteinek radioaktivitása. Kézirat, 1951.
21. (társszerző: SZALAY S.) Mérések a Mecsek-hegység kőzeteinek radioaktivitására Geiger-Müller számláló-csővel. Kézirat, 1951.
22. (társszerző: PANTÓ G.) Jelentés a Felsőregmec-Vilyvitány közötti „kristályos terület” bejárásáról. Kézirat, 1951. MÁFI Adattár.
23. Ásványtan I. rész. Egyetemi jegyzet, 1951. pp. 1-70.
24. Ásványtan II. rész. Egyetemi jegyzet, 1951. pp. 1-72.
25. Történeti földtan. Egyetemi jegyzet, 1954. pp. 1-55.
26. Opponensi vélemény Jantsky Béla „A Velencei-hegység földtana” c. kandidátusi értekezéséről. Kézirat, 1956.
27. Opponensi vélemény Koch Sándor „Magyarország ásványai” c. doktori disszertációjáról. Kézirat, 1956.
28. Opponensi vélemény Lengyel Endre „A Szarvaskő környéki titán-, vanádium-, vasérckutatás újabb eredményei” c. kandidátusi értekezéséről. Kézirat, 1956.
29. Opponensi vélemény Pantó Gábor „A rudabányai vasércvonulat földtani felépítése” c. doktori értekezéséről. Kézirat, 1956.
30. Opponensi vélemény Sümeghy József „A magyarországi pliocén és pleisztocén” c. doktori értekezéséről. Kézirat, 1956.
31. Opponensi vélemény Tokody László „A kristálytan fő kérdései” c. doktori értekezéséről. Kézirat, 1956.
32. Opponensi vélemény Csepregyhé Mezőnerics Ilona „Magyarországi miocén tanulmányok” c. doktori értekezéséről. Kézirat, 1957.
33. Opponensi vélemény Majzon László „A magyarországi oligocén mikropaleontológiai rétegtana” c. doktori értekezéséről. Kézirat, 1958.
34. Opponensi vélemény Barabás Andor „A mecseki perm időszaki képződmények” c. kandidátusi értekezéséről. Kézirat, 1959.
35. Opponensi vélemény Balogh Kálmán „A Bükk-hegység földtani képződményei” c. doktori értekezéséről. Kézirat, 1961.

Dr. Földvári Aladár sokszorosított és kézírásos munkái

Összeállította: Jeneyné Jambrik Rozália

1. Törökbálint és Érd közé eső terület geológiája. Pályamunka a budapesti Pázmány Péter Tudományegyetem földtani pályázatára. Kézirat, 1926-27.
2. (társszerző: FERENCZI I.) A M. kir. Földtani Intézet 1937. évi júliushavi felvételi jelentései. Sima, Erdőbénye, Szegilong közzétett és a Lázás-pataki kaolinkutatásról. Kézirat. MÁFI Adattár; Kaolin/8.
3. Szakvélemény a Radvány melletti kapolnbányáról. Kézirat, 1938. MÁFI Adattár; Kaolin/12.
4. Jelentés az 1939. évi augusztus és szeptember hónapban végzett bányageológiai felvételtől. Kézirat, 1940. MÁFI Adattár; Ter: 140 J.
5. Jelentés az 1939. évi augusztus és szeptember hónapban végzett bányageológiai felvételtől. Kézirat, 1940. MÁFI Adattár; Ter: 1408.
6. (társszerzők: PÁVAI VAJNA F., SZALAI T., BALOGH K.) 1940. évi július havi bányageológiai felvételek jelentései. Börzsöny, Kassa, Szilice. Kézirat, 1940. MÁFI Adattár; T./85.
7. Jelentés a Kassa környéki Hilyótól északnyugatra talált ércleléről. Kézirat, 1940. MÁFI Adattár; Ter: 4460.
8. (társszerző: CSAJÁGHY G.) Az abaujszántói sportuszoda hidrogeológiai viszonyai. Kézirat, 1941. MÁFI Adattár; Viz./54.
9. (társszerzők: CSAJÁGHY G., MAJZON L.) A budapesti Lágymányoson tervezett Postáskórház telkének geológiája és hidrológiája. Kézirat.
10. Bányageológiai megfigyelések Borsabánya, az Aranyos-Beszterce-völgy és Gyergyótölgyes környékének ércelőfordulásain és néhány más erdélyi ásványlelőhelyen. Kézirat, 1941. (Átadva a Román Népközt. Földtani Intézetének.)
11. Radnai havasok csillámelőfordulásai. Kézirat, 1942. (Átadva a Román Népközt. Földtani Intézetének.)
12. Szakvélemény a makranczi legelő vízellátása ügyében. Kézirat, 1943. MÁFI Adattár; Viz./57.

36. Opponensi vélemény Csajághy Gábor „A peloidok geokémiája, kémiai és fizikai tulajdonságai” c. kandidátusi értekezéséről. Kézirat, 1966.
37. Opponensi vélemény N. W. Gokhale „A Velencei-hegység gránit és metamorf kőzeteinek ásványtani, kőzettani, kőzetkémiai és kőzetszerkezeti vizsgálata” c. kandidátusi értekezéséről. Kézirat, 1966.
38. (társszerzők: TÖRÖK E., KLEB B., JUHÁSZ J.) Programtervezet Eger és Miskolc városok építésföldtani térképezéséhez. Kézirat, 1968. NME.
39. Oligocén és neogén homokok vizsgálati eredményei. Kézirat, 1968. NME Ásvány- és Kőzettani Tanszék.
40. Glaukonitos homokok vizsgálati eredményei. Kézirat, 1968. NME Ásvány- és Kőzettani Tanszék.
41. Jelentés az „Alsó riolitufa klinoptilolit tartalmának vizsgálata” c. altéma vizsgálati eredményeiről. Kézirat, 1968. NME Ásvány- és Kőzettani Tanszék

Az Ásvány-földtani Intézet története 1949-ig *History of the Department of Mineralogy-Geology until 1949*

Jelen dolgozatomban a Debreceni Tudományegyetem (egykori Tisza István-Tudományegyetem) Ásvány-földtani Intézetének¹ kialakulását és történetét kívánom bemutatni egészen az 1949-es nagy felsőoktatási átalakításig bezárólag, az akkori egyetemi rendszer, az egyszemélyes tanszékek miatt a vezető professzorokra helyezve a hangsúlyt. A korabeli tanrendekből jól kimutatható, hogy ebből a berendezkedésből eredően a professzor érdeklődési területe határozta meg az előadások tematikáját, továbbá egy tanszék egész profilját is. Fő forrásaim a Debreceni Egyetem Bölcsészettudományi Karának Kari Tanácsülési Jegyzőkönyvei voltak, de emellett felhasználtam a meglévő csekély szakirodalmat, valamint egykori hallgatók visszaemlékezéseit is.²

1925. február 26-án jelentette be Milleker Rezső földrajzprofesszor a Bölcsészettudományi Kar tanácsülésén, hogy a természettudományi Kar előadások kibővítése céljából kőzettani és földtani előadásokat kíván tartani. Rugonfalvi Kiss István és Szabó Dezső történelemprofesszorok ehhez kapcsolódva beadványt készítettek a minisztériumhoz:

¹ Az intézet történetéről (pontosabban kőzetgyűjteményéről) megjelent: Székyné Fux Vilma – Kozák Miklós: A debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetem Ásvány- és Földtani Tanszékének gyűjteményei. 219-228.pp. In.: Kecskeméti Tibor – Papp Gábor (szerk.): Földünk hazai kincsesházai – Tanulmányok a magyar földtudományi gyűjtemények történetéről (Studia naturalia 4.) Magyar Természettudományi Múzeum, Budapest, 1994. – Az intézet (tanszék) hivatalos neve 1949-ig “Ásvány-földtani Intézet” volt, én is ezt a megnevezést használom.

² A korabeli egyetemi rendszer megértéséhez tudni kell azt, hogy a kis létszámú, elitképzésre szolgáló egyetemeken egyszemélyes tanszékek voltak, amelyek élén a professzor állt nyilvános rendes (a fiatalabbak nyilvános rendkívüli) tanári címmel. A tanszékeken oktattak továbbá a habilitáció révén előadási jogot nyert magántanárok, akik közül a hosszabb ideje, több éve előadásokat tartó személyek címzetes nyilvános rendkívüli tanári megkülönböztetést (kitüntető címet) kaptak.

„A földtan és kőzettan egyetemünkön két szempontból lenne fontos: ma is érezhető hiányt töltene be a megkezdett természettudományi előadások kiegészítéseképpen és mint a földrajz és történelem segédtudománya.

A földtan és kőzettan alapvető ismereteket nyújt a természettudomány csaknem minden ágának; önálló szempontból való előadása oly evidensen fontos, hogy felesleges erről bővebben beszélni.”³

A felsoroltakon kívül az a szempont játszott szerepet, hogy a földrajz, természetrajz (biológia-geológia) és vegytan (kémia) szakos hallgatóknak feltétlenül szükségük van ásvány-földtani ismeretekre.

A Vallás- és Közoktatásügyi Minisztérium pozitív válasza után 1925 szeptemberében meg is választották Milleker professzort az ásvány-kőzet- és földtan szakelőadójává.⁴ Milleker 1926 novemberében lemondott a szakelőadóságról, maga helyett frissen habilitált magántanárát, a téma szakértőjét, Hoffer András ajánlva, akit meg is választottak.⁵ Mint szakelőadók Milleker, majd Hoffer *Általános ásványtan és földtant* tartottak, gyakorlatokkal.

Hoffer András⁶ sokoldalú tudós és tanárként középiskolai tanársága mellett többször is vezette az ásvány-földtani oktatást rendszeres magántanári előadásain kívül. Magántanárként a kőzetalkotó ásványokról, a kristályos palákról, a vulkánosságról tartott előadásokat, illetve még egyik kedvelt témaköréből, a Tokaji-hegység geológiájáról. Sokéves munkássága jutalmául 1937 decemberében nyilvános rendkívüli tanári címmel tüntették ki.⁷

1929 szeptemberében történt a természettudományi tanszékek, köztük az Ásvány-földtani Intézet alapítása és oda telegdi Róth Károlynak, a Magyar Királyi Földtani Intézet munkatársának kinevezése nyilvános rendkívüli tanárként.⁸ (A budapesti tanszékszervező bizottság egyformán ajánlotta Hoffert és telegdi Róthot, s közülük a minisztérium az utóbbit választotta.)⁹

Telegdi Róth Károly¹⁰ személyében egy már nemzetközileg is elismert szakember került Debrecenbe; nem véletlen, hogy 1931-ben a Magyar Tudományos Akadémia levelező tagja lett, 1933 júniusában pedig nyilvános rendes tanárrá nevezték ki.¹¹ Az ő nevéhez fűződik az intézet

³ BTK Jegyzőkönyvek 1924/25. tanév, X. rendes ülés, 1925. febr. 26. 67. pont.

⁴ BTK Jegyzőkönyvek 1925/26. tanév, I. rendkívüli ülés, 1925. szept. 7. 7. pont. – Megerősítése: VKM. 73092/1925. IV. sz.

⁵ BTK Jegyzőkönyvek 1926/27. tanév, VI. rendes ülés, 41. pont. – Hoffer megerősítése: VKM. 91271/1926. IV. sz.

⁶ Róla megjelent: Székyné Fux Vilma: Harminc éve hunyt el Hoffer András. Földtani Tudománytörténeti Évkönyvek, 1978. – Tudományos munkásságáról: Varga Zoltán: A Debreceni Tudományegyetem története I. [Debrecen], [1967.] 246.p.

⁷ VKM. 29873/1937. IV. sz.

⁸ VKM. 410-11-1149/1929. IV. sz.

⁹ A debreceni természettudományi tanszékek betöltését budapesti bizottság végezte, Debrecenben ugyanis nem voltak megfelelő szakemberek. A harmadik jelölt vitéz Lengyel Endre volt.

¹⁰ Róla megjelent: Horusitzky Ferenc: Telegdi Róth Károly emlékezete. Földtani Közlemények, 87 (1957) 247-253.pp. – Tudományos munkásságáról: Varga Zoltán: i. m. 246-247.pp. – Megjegyzendő, hogy a korszakban nevét “telegdi Róth”-nak írták (Debrecenben mindig így szerepel nemesi előnévként, mint pl. berei Soó Rezső növénytan professzor), utóbb a szakkönyvek és lexikonok “Telegdi Róth” formában a T betűnél hozzák.

¹¹ VKM. 19555/1933. IV. sz.

felszerelése és kiváló tanítványok (ifj. Noszky Jenő, Ormós Erzsébet) kinevelése.

A tantárgyakat illetően *Kristálytant gyakorlatokkal* (I. éveknek), *Általános és rendszeres ásványtant gyakorlatokkal* (az előbbi I-II. éveknek, az utóbbit III-IV. éveknek), *Kőzettant gyakorlatokkal* (III-IV. éveknek) és *Általános, illetve történeti földtant gyakorlatokkal* (III-IV. éveknek) tartott. A tudományos munkára, doktorálásra készülőknek *Haladottak foglalkozása* című heti 15 órás foglalkozást jelölt ki.

1936 májusában a következő tanévre megválasztották telegdi Róth Károlyt a Bölcsészettudományi Kar dékánjává, de ezt nem fogadta el és egyúttal bejelentette, hogy az Iparügyi Minisztérium meghívta őt a Bányászati Osztály vezetésére. Júniusban nevezték ki a minisztériumba, Szabó Dezső professzor javaslatára pedig a bölcsészkar a címzetes nyilvános rendes tanári rangot eszközölte ki a számára a minisztériumtól.¹²

Helyette ismét Hoffer András lett a vezető előadó helyettesi minőségben, míg az intézet igazgatói teendőit átmenetileg Hankó Béla professzor, az Állattani Intézet vezetője látta el. A Tanszék újbóli betöltésére megalakult egy bizottság berei Soó Rezső dékán, Milleker Rezső és Hankó Béla professzorok részvételével, amelynek előadója, Hankó Béla 1937 májusában terjesztette elő javaslatát, amelyet a kar egyöntetűen elfogadott. Eszerint első helyen és kizárólag Hoffer Andrást jelölték tanszékvezetőnek, másodsorban vitéz Lengyel Endre szegedi magántanárt és Szádeczky-Kardoss Elemér soproni bányamérnöki főiskolai adjunktust.¹³

Nagy meglepetésként a várakozások ellenére nem Hoffert, hanem Ferenczi István m. kir. főgeológust, a szegedi egyetem magántanárát nevezték ki nyilvános rendkívüli tanári rangban.¹⁴

Ferenczi István¹⁵ nagy lendülettel fogott az intézet felszereléséhez és a debreceni Ásvány-földtani Intézet országos viszonylatban kiemelkedővé tételéhez: 1938 márciusából maradt fenn egy beszámolója, hogy kinevezése óta (alig hat hónap alatt!) kiktől milyen ajándékokat kapott az intézete:

„*Dr. Kutassy Endre c. ny. rk. tanár 36 fajta budai és bakonyi értékes triász kőületanyagot 258 példányban,*

MNM Ásvány- és Őslénytani Osztálya paleozoos és mezozoos kőületanyagot 165 példányban,

¹² Iparügyi minisztériumi kinevezése: VKM. 23401/1936. IV. sz. – C. ny. r. tanári kitüntetés: VKM. 25470/1936. IV. sz. (ő volt az első ilyen kitüntetett a debreceni Tisza István Tudományegyetemen).

¹³ BTK Jegyzőkönyvek 1936/37. tanév, IX. rendes ülés, 1937. máj. 3. 100. pont és melléklete. – Pályáztak még: Ferenczi István m. kir. főgeológus, Koch Sándor magyar nemzeti múzeumi őr, Kutassy Endre budapesti egyetemi adjunktus, Papp Ferenc műegyetemi adjunktus, Reichert Róbert budapesti egyetemi adjunktus és Tokody László gimnáziumi tanár, mind budapesti egyetemi magántanárok (kivéve Ferenczit, aki a szegedi egyetemen).

¹⁴ VKM. 24468/1937. IV. sz.

¹⁵ Róla megjelent: Urbancsik János: Dr. Ferenczi István emlékezete. Földtani Közlemények, 116 (1986) 75-78.pp. – Varga Zoltán csak megemlíti a nevét, de a többi professzortól eltérően nem ír a tudományos munkásságáról (i. m. 246.p.)!

Dr. Cholnoky Jenő prof. a Balaton Tudományos Tanulmányozásának Eredményei c. sorozatot,

Dr. Szalai Tibor múzeumi őr 22 darabból álló paleogeográfiai térképsorozatot” ajándékozott.¹⁶

Ugyanazokat az előadásokat és gyakorlatokat tartotta mint telegdi Róth, továbbá még *Ásványfizikai és ásványkémiai gyakorlatokat*, valamint *Földtani kirándulások* is szerepelt a tanrendekben.

Ferenczi professzor elérte azt is, hogy magántanárát, Vigh Gyula főgeológust 1939 áprilisában az őslénytani szak-előadójává választották¹⁷, így ezentúl ebből a tárgyból is lehetett doktorálni. Az intézet kutatási lehetőségeit fokozta azzal, hogy 1939 júniusában Mazalán Pál budapesti mélyfúrás vállalkozótól kapott „hosszú kölcsönidőre” egy fúrófelszerelést, majd 1940 áprilisában a Magyar Optikai Művek Rt. ajándékozott egy legújabb gyártmányú 35 D-típusú szintező műszert tartozékokkal, műszertokkal és állvánnyal.

Ugyanekkor azt sem szabad elfeledni, hogy Ferenczi tanítványai voltak a XX. század második fele magyar geológiájának olyan jelentős személyiségei, mint Balogh Kálmán vagy Székyné Fux Vilma.

1940 októberében Ferenczit áthelyezték a szegedi egyetem földtani tanszékére¹⁸, de december végéig szakelőadóként tovább vezette debreceni intézetét. Mivel a debreceni természettudományi tanszék nem töltöttek be a kolozsvári egyetem ellátásának érdekében, 1941 januárjában ismét Hoffer Andrást választották meg szakelőadónak¹⁹ és ez a helyzet maradt meg a háború végéig.

1945-ben politikai okokból Hoffer nem térhetett vissza az Ásvány-földtani Intézet élére, hanem a Debrecenben végzett és a helybeli gimnáziumban tanító Kovács Lajost²⁰, a szegedi egyetem magántanárát hívták meg szakelőadónak. Kovács az I. éveknek *Kristálytant*, a II. éveknek *Általános ásványtant*, a III-IV. éveknek *Általános és történeti földtant* és *Kőzettant* tartott, természetesen mindegyikhez a hozzátartozó gyakorlatokkal.

A minisztérium csak 1948 februárjában járult hozzá a tanszék visszaállításához.²¹ Pukánszky Béla dékánból, Kádár László, Soó Rezső, Hankó Béla és Tankó Béla professzorokból bizottság alakult, amely 1948 júliusára készítette el jelentését (előadó Kádár László földrajzprofesszor): első helyen Sztróckay Kálmán budapesti magántanárt, a Pázmány Péter Tudományegyetem Ásvány-Kőzettani Intézetének intézeti tanárát, a második helyen Földvári Aladár budapesti

¹⁶ BTK Jegyzőkönyvek 1937/38. tanév, X. rendes ülés, 1938. márc. 4. 104.b) pont.

¹⁷ BTK Jegyzőkönyvek 1938/39. tanév, IX. rendes ülés, 1939. ápr. 18. 128. pont.

¹⁸ VKM. 34862/1940. IV. sz.

¹⁹ BTK Jegyzőkönyvek 1940/41. tanév, VII. rendes ülés, 1941. jan. 28. 47.r) pont. – Megerősítése: VKM. 3457/1940. IV. sz.

²⁰ Róla megjelent: Némédi Varga István: Kovács Lajos emlékezete. Földtani Közlemények, 109 (1979) 340-348.pp. – Kovács Lajos 1931-ben doktorált földtan fő tárgyból telegdi Róth Károlynál, majd a debreceni főgimnázium tanára volt. Azért habilitált Szegeden, mert Debrecenben nem lehetett a tanszék betöltetlensége miatt (Hoffer csak szakelőadó).

²¹ VKM. 192857/1948. VI. sz. (kelt 1948. febr. 25-én).

magántanárt, főgeológust, a Földtani Intézet munkatársát jelölték, míg Kovács Lajos a harmadik helyre került.²²

Azonban a tanszék betöltése Földvári Aladással 1949-ben már csak az időközben megalakult Természettudományi Karon belül valósult meg.

Nemcsak a professzorok, az intézet magántanárai is koruk legjobb szakemberei közé tartoztak:

1930-ban habilitált Dudichné Vendl Mária, a Magyar Nemzeti Múzeum őre „*Kristálytan*” tárgykörből. 1945-ös haláláig tartott nagy érdeklődéssel fogadott kristálytani órákat *Válogatott fejezetek a kristálytan köréből* vagy *Kristálymérés, számítás és szerkesztés* címmel. Ő volt az első női magántanár Magyarországon.²³ 1941 áprilisában nyilvános rendkívüli tanári címmel tüntették ki.²⁴

A következő évben, 1931-ben szerzett magántanári képesítést Arany Sándor, a debreceni vegykísérleti állomás talajtani laboratóriumának vezetője „*Talajtan*” tárgykörből. Órái többnyire *Válogatott fejezetek a talajtanból* vagy *Általános talajtan* címmel kerültek meghirdetésre. 1941 áprilisában Dudichné Vendl Máriával egyszerre kapott nyilvános rendkívüli tanári címet.²⁵

1936-ban Vigh Gyula m. kir. főgeológus habilitált „*A mezozoikum ős-állatvilága és rétegtana*” tárgykörből. 1939 áprilisában tárgykörét kiterjesztették „*Őslénytan*” témakörre is²⁶, így lehetett 1939-1944 között őslénytan szakelőadó. 2 órás *Általános és rendszeres őslénytan* előadást tartott 1 órás *Őslénytani gyakorlatokkal*.

Szalai Tibor, az Országos Magyar Természettudományi Múzeum őre 1938-ban habilitált „*Földszerkezettan (tektonika)*” tárgykörből. Minden félévben *Földszerkezettan* címmel hirdette meg előadását.

1947-ban még történt egy áthabilitálás: Kovács Lajos szakelőadó 1944-ben Szegeden megszerzett „*A földtörténet középkora (mezozoikum)*” tárgykörből képesítését fogadta el a debreceni egyetem.

Ásvány- és földtanból a következő pályatételeket tűzték ki:

1. „*Leírandó Debrecen város és környéke altalajának felépítése és földtani fejlődéstörténete a debrecenkörnyéki fúrások alapján*” (1930).

2. „*Végeztessenek kristálytani vizsgálatok valamely hazai ásványfajon*” (1931).

3. „*Jellemeztessék a bányási kontaktus-öv és annak világhírű ásványtársasága*” (1932-1933).

4. „*A Nagy Magyar Alföld földtani múltja*” (1934-1935).

5. „*A magyar föld harmadkori vulkánossága és annak termékei*” (1936-1937).

²² BTK Jegyzőkönyvek 1947/48. tanév, XV. rendes ülés, 1948. úl. 7. 171. pont és melléklete. – Pályáztak még: Bogsch László budapesti magántanár, a PPTE Őslénytani Intézetének intézeti tanára és Kertai György szegedi magántanár, MAORT-olajgeológus.

²³ Ladányi Andor: A gazdasági válságtól a háborúig – A magyar felsőoktatás az 1930-as években. Argumentum Kiadó, [Budapest], 2002. 108.p. – 1928-ban módosították a magántanári habilitációs szabályzatot, addig csak férfiak jelentkezhetek.

²⁴ VKM. 37910/1941. IV. sz.

²⁵ VKM. 37910/1941. IV. sz.

²⁶ VKM. 28528/1939. IV. sz.

6. „*A magyarországi triász képződmények*” (1938-1939).

7. „*A magyarországi krétaképződmények*” (1938-1939).

8. „*Szabadon választandó tanulmány az ásvány- és kőzettan tárgyköréből*” (1940).

9. „*Magyarország paleozoós üledékeinek összefoglaló ismertetése*” (1940).

10. „*Valamely visszatért bányabeli ásványai, gyűjtésekkel*” (1941-1942).

11. „*Valamely visszatért terület geológiai viszonyai*” (1941-1942).

12. „*Valamely magyarországi ásványlelőhely ásványtársulásának leírása saját gyűjtések alapján*” (1943-1945).

13. „*Valamely magyarországi terület földtani leírása, saját gyűjtések és felvételek alapján*” (1943-1946).

14. „*A kőzetek kémiai mállása*” (1946).

15. „*A kémiális mállás szerepe és jelentősége az ásványképződés szempontjából*” (1947).

16. „*Valamely magyarországi terület geológiai leírása, saját gyűjtések és geológiai megfigyelések alapján*” (1947-1948).

17. „*Differenciálódási folyamatok a magmában (a kőzettípusok kialakulása szempontjából)*” (1948).

18. „*Valamely rendszertani csoport (alsóbbrendűek, vagy magasabbrendűek köréből) fejlődéstörténeti végigvezetése az egyes földtörténeti időszakokon keresztül*” (1948).

1.) Melléklet: Az Ásvány-földtani Intézet professzorai és szakelőadói (1914-1949).²⁷

Ásvány-, kőzet- és földtan szakelőadó

Dr. Milleker Rezső ny. r. tanár
1925. IX. 7. – 1926. XI. 23.

Dr. Hoffer András magántanár
1926. XI. 23. – 1929. VII.

Dr. Ferenczi István ny. rk. tanár
1940. X. 8. – 1940. XII. 27.

Dr. Hoffer András c. ny. rk. tanár
1941. I. 28. – 1944.

Dr. Kovács Lajos magántanár
1947. I. 8. – 1949. V. 16. → TTK

Ásvány-földtani Intézet – igazgatója

Dr. telegdi Róth Károly ny. r. (1933. VI. 29-ig ny. rk.)
tanár 1929. VII. – 1936. VI. 25.

Dr. Hoffer András magántanár (hehettes)
1936. IX. 7. – 1937. VII.

Dr. Ferenczi István ny. rk. tanár
1937. VII. – 1940. X. 19.

Dr. Hoffer András c. ny. rk. tanár
1941. V. 28. – 1944.

²⁷ Az összeállítás a Bölcsészettudományi Kari Jegyzőkönyvek (1914-1949) alapján készült.

<i>Őslénytan szakelőadó</i>			
Dr. Víg Gyula magántanár		Balogh Kálmán	1935. IX. 1. –
1939. IX. 1. – 1944.		1939. VIII. 31.	
		Tatár Miklós	1935. IX. 1. –
		1936. VIII. 31.	
		Kulhay Gyula	
		1936. X. 1. – 1937. VIII. 31.	
		Fux Vilma	1938. IX. 1. –
2.) Melléklet. Az Ásvány-földtani Intézet tanársegédei és gyakornokai (1925-1949).²⁸		1939. VIII. 31.	
<i>Ásvány- és Földtani Intézet</i>		bethlenfalvi Paál Géza	1938. IX. 1. – 1940.
<i>Díjas tanársegéd</i>		VIII. 31.	
Dr. Fux Vilma		Tímár Lajos	1939. IX. 1. –
1942. X. 1. – 1943. IX.(?)		1941. VIII. 31.	
		Kulcsár László	1940. IX. 1. –
<i>Díjas gyakornok, fizetéstelen tanársegéd</i>		1941. VIII. 31.	
Dr. Wein György	1936. X. 1. –	Marton Mária	
1939. VIII. 31.		1941. IX. 1. – 1943. VIII. 31.	
Dr. Balogh Kálmán	1939. IX. 1. –	Kató Ilona	1941. IX. 1. –
1940. VIII. 31.		1943. IX.(?)	
Fux Vilma	1940. IX. 1. –	Dudás László	
1942. IX. 30.		1942. IX. 1. – 1943. VIII. 31.	
Marton Mária		Nagy Lajos	1943. IX. 1. –
1947. IX. 1. – 1949. V. 16. → TTK		1944.	
		Marton Mária	
<i>Fizetéstelen tanársegéd</i>		1943. IX.(?) – 1944.	
Kovács Lajos	1931. IX. 1. –	Borsos Erzsébet Irén	1945. – 1948.
1933. VIII. 31.		VIII. 31.	
Noszky Jenő	1932. IX. 1. –		
1936. X. 5.			
Horváth Albert	1935. IX. 1. –		
1936. X. 5.			
Dr. Wein György	1935. XI. 1. –		
1936. IX. 30.			
Fux Vilma	1939. IX. 1. –		
1940. VIII. 31.			
Dr. Balogh Kálmán	1940. IX. 1. –		
1942. VIII. 31.			
<i>Díjas gyakornok</i>			
Kató Ilona	1943. IX.(?) –		
1944.			
Marton Mária			
1946. X. 1. – 1947. VIII. 31.			
Borsos Erzsébet Irén	1948. IX. 1. –		
1949. V. 16. → TTK			
<i>Díjitalan gyakornok</i>			
Kovács Lajos	1930. IV. 1. –		
1931. VIII. 31.			
Noszky Jenő	1931. IX. 1. –		
1932. VIII. 31.			
Erdődy László			
1932. IX. 1. – 1932. XI. 5.			
Horváth Albert	1932. XII. 1.		
– 1935. VIII. 31.			
Ormós Erzsébet	1934. IX. 1. –		
1935. VIII. 31.			

*Mudrák József
Történelmi Intézet*

²⁸ Az összeállítás a Bölcsészettudományi Kari Jegyzőkönyvek (1914-1949) alapján készült.

Földvári Aladár a múzeológus és gyűjteményépítő

Aladár Földvári the museologist and collection establisher

Földvári Aladár nehéz anyagi körülmények között Budapesten végezte elemi és középiskoláit, s már ezalatt bejárta a Nemzeti Múzeum Ásvány- és Őslénytárába, ahol id. Noszky Jenő geológus múzeumortól jelentős szakmai támogatást kapott leletgyűjtő, térképező és egyéb kutatómunkájához, amely később díjnyertes pályamunkáknak, majd doktori disszertációjának alapját képezte.

Már végzett tanárként és doktorált geológusként tanársegédi munkája során teljessé vált ki az a szakmai sokoldalúság, amely egy jó értelemben vett gyűjtőszennedéllyel párosulva végigkísérte életútja minden szakaszát. A fiatalkori kutatási feladatai lehetőséget nyújtottak neki széles körű, kezdetben főleg a dunántúli üledékes kőzettani, rétegtani, teleptani, tektonikai és alkalmazott földtani tanulmányok és gyűjtőmunka folytatására. Csaknem minden ilyen tevékenysége során tudatos és rendszeres anyaggyűjtést végzett, ami az évek, évtizedek során sok irányban bővült és egy hatalmas, jól definiált ásvány-kőzet gyűjtemény kialakítását eredményezte. Ebben helyet kaptak a löszök, a fluvialis, lakusztikus és marín üledékek, amik egyszerre jelentettek szediment petrográfiai módszertani bázisanyagot, s ugyanakkor regionális földtani és faciéstani dokumentációs és összehasonlító kollekciót is.

Hallatlanul sokirányú terepi és laboratóriumi tevékenysége során a mecseki essexit-től a hegyaljai kaolinig, a szabadbattyáni ólomércetől a felvidéki és erdélyi nyersanyagokig, alapkőzet fajtáig igen nagy számú, jól meghatározott mintaanyag került a magángyűjteményébe. Törekedett arra, hogy ezek egyszerre legyenek az adott formáció típusos jellemzői, s ugyanakkor, mint vizuális demonstrációs minták szemléletes hordozói mindazon bélyegeknél, amelyeket a létrehozó folyamatok véstek beléjük.

Hatalmas gyűjteményes anyaga egész pályája során kiváló segédeszköze lett oktató és kutató munkájának. Felhasználta őket már a budapesti műegyetemi tanársegédi munkája során is, de nagy segítséget jelentett számára az Eötvös Loránd Tudományegyetemen meghívott előadóként végzett üledékes kőzettani előadásaihoz, majd a debreceni Kossuth Lajos Tudományegyetemen folytatott tanszékvezetői oktatói munkájához.

Utóbbi helyen közel másfél évtizeden át, hihetetlen kitartással és odafigyeléssel, munkatársait is mozgósítva a cél érdekében, alapvető jelentőségű gyűjtemény szervezői munkát végzett. Az akkor még geológusképzésre irányuló törekvések színvonalához igazított ásvány, kőzet és kővület anyagot nagy mennyiségű háttér információval egészítette ki szöveges feliratok, magyarázatok, szelvény és térképrajzok formájában. Törekedett arra, hogy a rendszertani egységeket és jelenségeket a Kárpát-medence részben általa is

ismert és feldolgozott nevezetes előfordulásainak típuspéldányain és leírásain keresztül mutassa be, de figyelme kiterjedt szinte a világ egészére. Az általa lefektetett koncepció alapján mintegy tízféle gyűjtemény formálódott egymást kiegészítő egységes egészé, s ebben helyet kaptak más múzeumoktól ajándékba kapott és vásárolt példányok is. Elkötelezetten figyelte a világ elérhető szakirodalmi forrásanyagait, így nem csoda, hogy a debreceni gyűjteménybe a meteoritoktól az aranyidai kristályos palákig, a mexikói ezüst ércektől a történelmi Magyarország bányavidékeit bemutató anyagokig igen sokoldalúan közelíti meg a természet sokarcúságát.

Az általa létrehozott gyűjtemények a geológia csaknem teljes egészét felölelő sokszínűséget reprezentálják, amint ez az ő szakmai munkásságában is nyomon követhető. Hihetetlen energiával szerezte be és rendezte egységbe a skolasztikus tanításhoz nélkülözhetetlen kristályszerkezettani, optikai, morfológiai, kőzettani, geokémiai, vulkanológiai, paleontológiai, faciéstani, stb. területek szemléltetéséhez szükséges anyagokat, magyarázó ábrákat, térképeket. Sok esetben maga szerkesztette szelvényeket, szakmai kiadványokból kiemelhető diagramokat állított ki. Számos közetpéldány saját keze munkájának nyomát őrzi, körökkel, nyilakkal hívta fel a figyelmet szöveti, vagy egyéb bélyegekre, jellemző, vagy egzotikus tulajdonságokra.

Egy élettapasztalat, egy polihisztorságra törekvő érdeklődés, egy több évtizedes gyűjtőmunka és egy jól átgondolt másfél évtizedes gyűjteményszervezés nyomait őrzi a debreceni Ásvány- és Földtani Tanszék sok tekintetben egyedülálló múzeumi anyaga.

Méltán kivívott szakmai tekintélyére és a Kossuth Díjára alapozva elérte azt, hogy olyan világhírű cégektől is hozzájuthasson demonstrációs anyagokhoz, eszközökhöz, szakmai etalonokhoz, dombormodellekhez, vékonycsiszolatokhoz mint, amilyen a német Krantz cég.

Több száz darabot ölel fel csupán az a mikropaleontológiai gyűjtemény, amely a rétegtanban nélkülözhetetlen foraminifera fajok jellemző típusait mutatja be nagyított gipszmodellek formájában, s ma is használhatók az általa beszerzett mikrofosszília katalógusok, mikrofilmek.

A példátlan munkabírású, iskolateremtő tudós mindenkor a korszerűsége, idő-tér, anyag-folyamat-forma egysége, ill. a komplex szemléletre helyezte a hangsúlyt, amikor a hazai múzeológiában szinte unikális debreceni tanszéki gyűjteményeket és oktatási anyagot munkatársai segítségével megalkotta.

*Dr. Kozák Miklós
okl. geológusmérnök
tanszékvezető habil. egyetemi docens*

Földvári professzor miskolci munkássága

Work of Aladár Földvári in Miskolc

Dr. Földvári Aladár professzor úr 1966-ban a Bányamérnöki Kar felkérésére lépett a Miskolci Nehézipari Műszaki Egyetem szolgálatába, ahol 1966-1968 között az Ásvány- és Kőzettani Tanszék, majd 1968-1971 között a Földtan-Teleptani Tanszék vezetője is lett. Széles körű oktatási tapasztalatával, tudományos tekintélyével, a korszerű és a műszaki követelményeknek is megfelelő földtani oktatás színvonalát tovább erősítette.

Nem volt már fiatal ember, de fiatalos lendülettel látott munkához és keze nyomán addig nem tapasztalt fejlődés indult meg a geológiai oktatás és kutatás terén. Munkájának eredményei ma is alkotó módon hatnak a két érintett tanszéken.

Igényes oktató-nevelő munkájának jellemzője volt, hogy személyes példájával és követelményeivel egyaránt tanított a dolgok reális szemléletére, a hivatástudat és a szakmaszeretet előtérbe helyezésére az anyagi érdekekkel szemben. Megragadó erejű volt előadásainak tartalmi hitelessége. Előadásainak világos felépítése, a szakmai fogalmak magyarázatának szellemessége eredményezte azt, hogy azok a hallgatóság körében igen népszerűkké váltak.

Földvári professzor oktató-nevelői gyakorlatának jellemzője a közvetlenség, ami mind munkatársaival, mind hallgatóival szemben a jó értelemben vett emberi egyenrangúság elismerésének maradéktalan megnyilvánulása volt.

Tudatosan épített arra, hogy a földtudományok a környezet megismertetésén keresztül, szemléletesen és értékelhetően az anyagi világ általános törvényszerűségeinek, a szüntelen mozgásnak és fejlődésnek a felismeréséhez és elfogadásához vezetnek.

Sajátos oktatói „fogásként” alkalmazta a szemléltetés minden lehetséges módját, amit részben élményeinek, tapasztalatainak bemutatásával ért el, másrészt eredeti hasonlataival színesítette. A tárgyi szemléltetés fontosságát nemcsak hirdette, hanem oktatási célzatú állandó gyűjteményi kiállítások létrehozásával a tananyag meghatározó részévé fejlesztette a bemutató anyagot. Ilyen célokat szolgált az általa részben létrehozott, részben jelentősen bővített folyosói köztgyűjtemény, a Bükk-hegység és Tokaji-hegység földtani makettje, az alpi tektonika térképei és modelljei, a világ nagy vulkánjait bemutató térplasztikák, kristálytani és ásványoptikai modellek. Mindezek jól illusztrált tankönyvi funkciót töltöttek be.

Az egyetemen folytatott gyakorlati foglalkozások mellett Földvári professzor nagy jelentőséget tulajdonított a helyszíni terepi megfigyeléseknek. Időt és fáradságot nem kímélve szervezett tanulmányi kirándulásokat, s ez az elvezérelte a kutatóállomások létesítésénél is.

Életének utolsó éveiben az oktatás mellett idejét és energiáit főleg szedimentpetrográfiai kutatómunkára koncentrált, mivel ezeket térképezői tapasztalatai alapján a hazai földtani alap kutatások kiemelt fontosságú részének tekintette. Fiatalon kezdte meg a magyarországi üledékes kőzetfajták összegyűjtését azzal a céllal, hogy kidolgozza ezek genetikai rendszerét. Az ilyen célú vizsgálatokat, feltéve őrzött gyűjteményének feldolgozásával kezdtük meg 1967-ben. E munka keretében a nagy kiterjedésű, egyveretűnek látszó észak-magyarországi slír „összlet”, vagy „fácies”

mintáinak komplex szedimentpetrográfiai és őslénytani feldolgozását végeztük el. Az analízis eredményei egymást követően kilenc dolgozatban jelentek meg slír-tanulmányok összefoglaló cím alatt az Acta Geologica-ban.

Anélkül, hogy ezt hangsúlyozta volna, olyan korszerű kutatás-szervezési módszereket alkalmazott egy-egy témakör kidolgozásához, munkacsoportokat alakítva ki, amelyeket szakmailag irányított, de jó értelemben menedzselte is magas szintű tudományos fórumokon, sosem feledkezve el sem munkatársairól, sem általában a „dolgozó kisemberekről”.

A kutatás módszertani kérdéseiben sajátos álláspontot képviselt, elsősorban nem a nagy műszerektől várta a földtani problémák eredményes megoldását, hanem az egyszerűbb eljárások összekapcsolásával kialakított komplexitás biztosította előnyöket helyezte előtérbe.

Ebből a szemléletből kiindulva szigorúan megkövetelte az egyéni munkavégzést – ismerve ennek pótolhatatlan előnyeit – de ugyanakkor elvárta munkatársaitól a maradéktalan, vitában érlelődő, egymást kiegészítő és támogató együttműködést is.

1971-ben vezetői megbízása lejártakor a Bányamérnöki Kar Tanácsa munkáját értékelve, az alábbi kari határozatot hozta:

„Dr. Földvári Aladár egyetemi tanár, a Földtan-Teleptani tanszék eddigi vezetője, Karunk munkájában, a geológusoktatás fejlesztésében, a Nehézipari Műszaki Egyetemen eltöltött ideje alatt elévülhetetlen érdemeket szerzett. Kiemelkedő az ásvány- és kőzettani, valamint a földtani gyűjtemény és a geológiai kutatóállomás létrehozásában végzett munkája. Eddig végzett tanszékvezetői munkáját nagy elismeréssel kell a Karnak kifejezésre juttatni. Aktív tevékenységére továbbra is számítunk, tekintélyét, oktató-nevelő, tudományos munkáját Karunk az elkövetkező évek alatt sem nélkülözheti.”

Munkásságának elismeréseként a Bányamérnöki Kar Tanácsának előterjesztésére 1971-ben a Pedagógusnap alkalmából megkapta az Oktatásügy Kiváló Dolgozója kitüntetését.

1973. július 20-án, egy kaukázusi tanulmányút során hirtelenül és váratlanul hunyt el tanítványai körében.

Dr. Földvári Aladár professzort az NME saját halottjának tekintette. 1973. augusztus 1-én a Farkasréti temetőben a Magyar Tudományos Akadémia által felajánlott díszsírhelyen, a szakmai társadalom mély részvétele mellett helyezték örök nyugalomba.

Földvári Aladár halála pontot tett ugyan alkotó-kutató tevékenységére, de szelleme a kutatási eredményeiben, publikációiban és egyéb alkotásaiban, személyes példájában tovább él.

A kezdeményezésére 1968-ban létrejött abaújkéri Földtani Kutató Állomást a Nehézipari Műszaki Egyetem Rektori Tanácsának 1973. november 12-i határozata szerint Földvári Aladról nevezték el. A névadó ünnepség 1974. október 15-én volt, amikor is a kutatóállomás falára Pándi Kiss János szobrászművész által készített emléktáblát helyeztek el és felavatták a Kutató Állomáson kialakított múzeumot is, ahol a Professzor Úr személyes tárgyai, irodalmi, oktatói, társadalmi tevékenységének írott emlékei, kitüntetései voltak láthatók.

1980-ban az abaújkéri kutatóállomás kiállítási anyagát átszállították hazánk egyik legnagyobb bányászattörténeti

gyűjteményébe, a Rudabányán létesített Érc- és Ásványbányászati Múzeumba. Az 1956-ban alapított intézmény a kezdetektől fogva kötelességszerűen állította ki a helyi bányából előkerült legszebb ásványokat. 1980-ra a kollekció kinőtte a korábbi kereteket, ezért a múzeum alapító igazgatója, Murvai László különálló kiállítótermet építtetett az ásványok, ősmaradványok és egyéb földtani anyagok számára, amelyet dr. Földvári Aladárról neveztek el. Az új egységben a rudabányain kívül más hazai bányahelyek jellemző és reprezentatív nyersanyagai, továbbá néhány tucat külföldi példány került elhelyezésre, így Rudabányán létesült az egyik legnagyobb vidéki geológiai kiállítás.

Földvári Aladár bauxitos cselekedetei

Aladár Földvári and the bauxite

Bevezetés

Az Anonymus Gesta Hungarorumára emlékeztető cím arra kíván utalni, hogy nem egy esetben még újabb korunk és szűkebb szakterületünk eseményeit, korunk cselekvő embereit is sokszor csak gesta-szinten ismerjük. Így vagyunk ezzel Földvári Aladárt illetően is, pedig részletesnek mondható életrajzok (Balogh K., Némedi-Varga) készültek róla. Szakmatörténeti búvárkodásaim során olyan adatokra-információkra leltem, amelyek szerint Földvári Aladár a magyar bauxitkutatásnak is részese. Sok-sok év után 2003-ban idéztem^[1] egy 1942. évi dátumot viselő – általam korábban föllet, fénymásolt – szakvéleményéből, ami a bauxitkutatáshoz való szorosabb kötődését jelezte. A centenáriumi megemlékezés egyben lehetőséget teremt, másrészt erkölcsi kényszer a róla szóló ismeretek kiegészítésére.

Az említetten túl további három-négy Földvári szakvélemény másolata is birtokomban van. A hajdani MASZOBAL Bauxitkutató Expedíció, majd jogutódja a Bauxitkutató Vállalat kéziratárában őrződtek meg. Ezen másolatoknak az a jelentőségük, hogy eredetijük nem biztos, hogy túlélte az alumíniumipar 90-es évekbeli nagy átalakulásait. A centenáriumi előadásra készülve derült ki számomra, hogy a jelzett iratok pl. az Országos Földtani Adattárban sem lelhetők fel.

A szakvélemények szolgáltatta új információk természetesen nem forgatják föl alapvetően ismereteinket, de új vonásokkal gazdagítják mind a magyar bauxittörténetet, mind Földvári Aladár szakmai pályafutásáról való ismereteinket.

Amit eddig is tudhattunk

Először Földvárinak azokról a magyar bauxitokat érintő gondolatairól szólnék, amelyek – miután szakfolyóiratban jelentek meg – nyilvánosak, de a köz-emlékezetből lényegében kihullottak. Ezek a gondolatok arról tanúskodnak, hogy megfogalmazójukat már zsenge-zsakember korában „megcsapta a bauxit füstje”.

Számomra, mint szakmai életét kezdő, a munkát tanuló fiatalnak nagyon sokat jelentett a Földvári professzor által közvetített példa, amit a kutatás, az oktatás terén tőle elleshettem, s amit egész életemben, mint irányadó mértéket követtem.

*Hajdúné Dr. Molnár Katalin
egyetemi docens*

Eplényi megfigyelései alapján arra a következtetésre jut, hogy „a mangánérctelepek a bauxitokkal együtt egy karsztosodott, mezozói kőzetekből álló felszínre rakódtak egy nagy szárazföldi időszak alatt. A bauxit és a mangánérc között *heteropikus viszonyt* tételez föl. (Földvári A., 1932. A Bakonyhegység mangán-érctelepei). Megállapítását Vadász (1934) is kooptálja rendszerébe.

A bauxit és a mangánérc korát illetően is állást foglal. „Az eocénkori fedőkőzetek alapján e szárazföldi periódust *eocén előtti* (paleocén-felső kréta) korúnak tartottam.” Igaz, Földvári később (Az eplényi áttolódás...1940) ifj. Noszky J. (1934), illetve telegdi Roth K. (1934) északbakonyi megállapításai (illetve az erre épülő Vadász-cikk, 1934) alapján módosítja véleményét: „a bauxit- és mangánérctelepek barrémien kori képződését kellett el-fogadni...”

Bejárja a bauxitbányákat (a mangánérc-bányák mellett). Megfigyelései néhány mozzanataról írásban is beszámol, így a Gánt-harasztosi – ma már legendás – *nagyvetőre* vonatkozó jószemű megfigyeléseiről és fantáziadús interpretációjáról. (Tektonikai megfigyelések a Dunántúli Középhegységben, 1933).

Földvári az elsők között vanak, akik a paleokarsztokról, vagy ahogy ő nevezi az *űskarsztokról* elemző írást tett közzé (Dunántúli őskarsztjaink, 1933). Megfigyelései pontosságát, megállapításai megalapozottságát jelzi, hogy Vadász (1946) a gánti karsztos formák kapcsán Földvári „beható leírására” (1933) hivatkozik.

Vadász Elemér 1941. évi írásában (Ásványkiválások...) a *huszárzsinór* kapcsán említi, hogy megállapításaiban Földvári Aladár *mikroszkópos vizsgálataira* is támaszkodott. A huszárzsinórt Vadász nyomán mint a nagyegyházi kőszentelepre jellemző sajátos alumínium-dús többásványos kiválásként ismerjük, de 2005-ben^[2] fölvettem e képződmény sajátos bauxitindikáció voltát.

Ami újdonság

Földvári – Földtani Intézeti geológus volta mellett – 1941-től igazolhatóan a *Magyar Bauxit és Vasércbánya Rt.* szakértője. A Magyar Bauxitbánya Rt.-nek kiváló szakértők dolgoztak: Vitális István, Rozlozsnik Pál, Vitális Sándor és később Földvári Aladár. Ifj. Lóczy Lajos is, ha nem is szakértőként, hisz' Földtani Intézeti igazgatóként nem tehetne, segítette tevékenységüket.

Földvári Aladár valószínűleg Rozlozsnik Pál révén került kapcsolatba a Magyar Bauxit Rt. vezetésével és

^[1] Tóth Álmos, 2003 Német geofizikai mérések Nézsán (Bauxit egypercesek, 2003. A mi múzeumunk. A Magyar Alumíniumipari Múzeum Baráti Körének Lapja.

^[2] Tóth Álmos (2005) A Bicskei öböl /Gercesé DK/ bauxittörténete 1987ig. Földtani Kutatás 2005. 3-4. pp67-78.

Rozlozsnik halálát (1939) követően mintegy „megörökölte” annak szakértői mivoltát. Balogh Kálmán (1974) emlékezéséből is világosan kitűnik, hogy Földvári szellemi örököse kívánt lenni Rozlozsniknak.

Szakértői tevékenységéről 4+1 írásos dokumentum tanúskodik. A néhány oldalas szakértői vélemények 1941. július 6./1942. október 29./1943. január 19. és 1943. június 10. dátumot viselnek. Ezen kívül maradt egy dátumnélküli, eredetileg harminc-egynéhány oldalas összefoglaló szakvélemény. Az összefoglaló vélemény nem maradt ránk a maga teljességében. A 31. oldalai tartalomjegyzék (fotó küldve) mutatja mit tartalmazott eredetileg. Megmaradtak a szakvélemények, a vegyelemzések táblázatai és néhány fúrás leírása. Egyiken aláírása is látható, az összefoglaló értékelés azonban nem.

Ez utóbbi készítési dátumát nem ismerjük. Előadásomban 1947-es dátumot valószínűsítettem. A MASZOBAL / Magyar-Szovjet Bauxit Alumínium Rt./ 1951. évi tanulmánya^[3] azonban említést tesz Földvári szakvéleményéről ezt írván: azt Földvári „vállalatunk számára készítette”. A készítés időpontjául tehát 1950-51. évek adódnak.

A szakvéleményekből egyértelmű, hogy Földvári Aladár bauxitszakértő-kutatásirányító-értékelő feladatkört látott el. Fúrások helyét jelölte ki, azokat leírta, értékelte, az akkori kor szokásaiból adódóan valószínűleg egyedi megbízások alapján. Az általa írottakból egy-értelmű az is, hogy a megbízó más magyar szakértőkre is támaszkodott. Általa tudjuk – a gántihoz hasonlóan –, hogy a bauxittermelést, főleg a termelvény minőséget ellenőrizendő-segítendő német geológusok is /legalábbis időszakosan/ ott tartózkodtak. A geofizikusok jelenléte valószínűleg egyedi, nyilván a más területeken eredményekkel szolgáló módszerek bauxitra való „belövését” szolgálta.

Hangsúlyozni kell, hogy egyedül szakvéleményéből tudunk arról, hogy a bánya területén német geofizikai mérések voltak 1942-ben. E tény a korai magyar/országi/ bauxit-geofizika feltáratlan fejezeteinek egyike.

Földvári érdeklődését jelző idézetek 1943. januári szakvéleményéből. “1942. decemberben a nézsai bányánál dolgozó német geológus és geofizikus munkáját [megismerhettem], velük tárgyalva betekintettem munkamódszerükbe és munkatervükbe. Megállapítottam, hogy a geofizikai méréseket mi nem tudjuk elvégezni megfelelően begyakorlott szakember és készülék hiányában. A mérések a kőzetek elektromos vezető-képességére vonatkoznak. Minden kőzetnek bizonyos határok között változó vezető-képessége van. Ezt a vezető-képességet az egymásra települt kőzetek módosítják. Ha az egymás fölé települt kőzetek vezető-képessége egymástól erősen különbözik, lehetséges a föld alatt rejtőző kőzetelfordulás jelenlétének és mélységének kiszámítása.” (részlet 1943. január 19-i jelentéséből) Valószínűleg a Schlumberger-módszer egyik korai, a magyar bauxit-geofizika-történet által nem ismert alkalmazásáról van szó. Viszonylag részletes ismertetése a geofizikai mérésekről jelzi érdeklődését az új technikák, az új lehetőségek iránt általában, s Nézsai vonatkozásában is.

Megjegyzem, hogy Vadász Elemér bauxitgeofizika iránti fogékonyságára nincs adat, Telegi Roth-ról feltételeztem^[4] geofizikai műszer használatát is a nyírádi bauxitkutatásokban.

Szakvéleményeinek néhány további lényeges megállapítása

„A primer, jobb minőségű bauxitot a medence belsejében a most folyamatban lévő fúrások területén vélem megtalálni...” /1941. július 6./ A fúrásokat minden jel szerint nem ő telepítette, őt a kutatások folytatásának kijelölésére kérte föl a Magyar Bauxit és Vasércbánya Rt.

Kézi fúrásokat jelöl ki a „most bányászott bauxitmező feltárására” a József bánya-mezőben. Gépi fúrást jelöl ki /Miklós I. fúrás/ a nummulinás mészkő területén. Ő bauxitot ott nem remél. „Mivel azonban más szakértők és a tulajdonosok szerint ezen a helyen bauxit előfordulása remélhető, a kérdés egyszersmindenkorra való tisztázása végett a fúrást végre-hajtandónak tartom.” A bányavasút kérdésében óvatos. /1942. október 29./

„az eddig tekintetbe nem vett kiscelli agyaggal borított területek is a fúrásokkal átkutatandók közé sorolhatók.” A kutatásra érdemes területeket a reménybeliség szempontjából osztályozni kívánja. A tervezett vasút dolgában még mindig kívánja „míg legalább még egy bauxitmedencét feltárunk fúrásokkal”. /1943. január 19./

„a József bányatelek területén a bauxitot fedő rétegében a középső oligocén kori „ún. kiscelli agyag” kőületeit mutattam ki mikroszkópi vizsgálat útján.” S hozzáteszi: „Az eddigi kutatások során a kiscelli agyaggal borított területeket eleve kizártuk a bauxitkutatásra érdemes területek közül, mivel azt hittük, hogy bauxittelep közvetlen fedője csak eocén réteg lehet.” E vélekedés jól összecseng a Telegdi Roth-féle, majd az őt követő korábbi Vadász-állásfoglalással.

A József bányatelek „külszíni fejtésében újabban pizolitos bauxit összefüggő, jól rétegzett padjait tárták fel /.../. Ez az adat az első, amely a bauxittelep térbeli helyzetét rögzíti. /.../ az eddig bányászott bauxit ugyanis átmott, összekevert bauxitormelékéből állott. Az újonnan feltárt rész „primer településének ígérkezik...” ” /1943. június 10./ A pesszimista vélekedésekkel /főleg Vadász E., ifj. Noszky J. és kevésbé Földvári/ szemben tehát az optimista tulajdonos és névről nem ismert más szakértők véleményét tulajdonképpen igazolta a bányászat.

Előadásomban Földvári szakvéleményét az 1947-es évhez kötöttem. Véleményem indoklásakor egy érdekes kordokumentumra hivatkoztam. Nevezetesen arra, hogy Vadász E. hagyatékában leltem egy 1947. június 3.-i levelet. A Magyar Államrendőrség Budapesti Főkapitánysága Gazdasági Rendészeti Ügyosztálya írta Vadásznak. S kéri szakvéleményét a „Bauxit Termelő Rt. nézsai telepére” vonatkozóan. Lehetőnek tartottam, hogy Földvári Aladár – mint a tulajdonos szakértője – is kapott ilyet, vagy Vadász kérte: szedje össze a bányáról való információit.

Említettem, hogy a szakvélemények nem eredetiek Későbbi átmásolásukat igazolja, hogy *sajátos ellentmondást* tartalmaznak: az 1941, 1942, illetve 1943. évi dátum mellé a

[3] Benkő Ferenc: Jelentés Bauxitkutató Expedíció 1.B. Kutató Kirendeltségének 1950. évi munkájáról. Országos Földtani Adattár Bu-58.

[4] Tóth Álmos, 2003. Bauxit egypercesek 14. Telegdy Róth Károly a műszeres (?) bauxitkutató.

készítő neve alá M. Áll. Földtani Intézeti geológus van írva. Az átmásolás időpontjául a jelzett 1950-51. esztendő valószínűsíthető.

Földvári jelentéseinek utóélete

- ❖ A „primer településű” bauxit ténye nem került be Vadász 1946, illetve 1951. évi összefoglalásába. Az 1946. évi [1944-ben hatályúdal lehetősége hitében 1944-ben befejezett] Vadász opusz-ba talán azért nem került bele, mert nem tudott Földvári véleményeiről, illetve az újabb 1942. évi bányászati tényekről. Erre utal az, hogy Vadász a gazdasági rendőrségi neki írott levélére ráírta: 1941. dec. 20-i szakvélemény másolatban elküldve. Nehezebb kérdés: az 1951. évi „Bauxitföldtanba” miért nem került bele? Az utóbbi ui. majdnem szó szerint egyezik az 1946-os szöveggel.
- ❖ A „Magyar bauxit geokémiájához” Földvári összeállítását Bárdossy (1961) fölhasználta.

Összegzés

Fentiek alapján Földvári Aladárt a magyar bauxitkutatók között tisztelhetjük.

Epilógus: Talán nem fölösleges Benkő Ferenc idézett jelentését kicsit helyreigazítani, mondhatjuk: depolitizálni.” A jelentés ui. így fogalmaz. „A rendelkezésünkre álló régi szakvéleményekből megállapíthatók azok a nehézségek, amelyekkel azokban az időkben a geológusnak számolnia kellett: megbízóik nem tartották szükségesnek a területnek még az átnézetes bejárását sem, a kutatófúrások anyagát késve, rendszertelenül és rendetlenül kapta meg.” Utóbbira egyszer valóban fölhívja a figyelmet Földvári, de tudjuk: ilyen bárhol és bármikor, bárkivel előfordulhat. A neves szakértők alkalmazása s maguk a szakvélemények azonban nem igazolják a bánya-tulajdonosoknak sem geológus, sem szakember ellenességét.

A napokban jelent meg Tóth István bányamérnök írása⁵¹: Az írás ugyan a nézsai bányáról nem szól, de egy érdekes tényről említ. Nevezetesen: „a jóvátételi szállításokat nem sikerült teljesíteni, ezért bünyvadi eljárás indult a Magyar Bauxitbánya Rt. vezetői ellen és az Rt-t 1946. április 8-án beolvasztották az akkor alakult Magyar-Szovjet Bauxit-Alumínium, közismert nevét MASZOBAL Rt.-be.” Tehát egyfajta bauxitos MAORT-per volt. Vadász Elemér óvatossága jelek szerint politikai háttérű (is) volt. Fenti levélre lábjegyzetként írja: 1941. dec. 20-iki szakvélemény másolatban elküldve. 1947. VI. 6.” tehát még a szakvéleményekben is kereshetjük és keresnünk is kell az aktuális politikai háttér nyomait.

Tóth Álmos
okl. geológus
Magyar Geológiai Szolgálat

⁵¹ Tóth I., 2006. A Magyar Bauxitbánya Rt. története (1937-1946). (Mi Múzeumunk. A Magyar Alumíniumipari Múzeum Baráti Körének Lapja. 32. 2006. január. p22-23.)

A Földvári Centenárium emléktábla avatójának köszöntő beszédei

*Words of Welcome for the memory table of the Földváry
Centenary*

Szeretettel köszöntöm kedves vendégeinket, akik azért jelentek meg, ma itt, hogy leróják tiszteletüket egy nemzetközi hírű Kossuth Díjas tudós, Földvári Aladár geológus professzor emléke előtt.

Megtisztelő és megható számomra, hogy mint tanítványa és munkásságának egyik szerény folytatója mondhatom ezeket az üdvözlő szavakat születése napjának 100. évfordulóján. Nagy esemény egy tanszék, egy kar, egy egyetem, de a szakma és a magyar tudomány életében is egy ilyen megemlékezés. Számosan vagyunk közvetlen, vagy közvetett haszonélvezői Földvári professzor életművének, amit hosszú és gazdag pályafutása során alkotott.

Mindenek előtt szeretettel köszöntöm a családja képviselőiben megjelenteket, kitüntetetten leányát Máriát és fiát Istvánt, akik maguk is elismert tudósok, a geológia és fizika neves művelői.

Köszöntöm Egyetemünk, Karunk, Tanszékcsoportunk és más tanszékek illusztris képviselőit, akik között többen tanítványai voltak Földvári professzornak, s ma már maguk is iskolateremtő, vezető szakemberek a föld- és egyéb tudományok művelői.

Köszöntöm a társintézmények, a tudomány és műszaki egyetemek, a Magyar Állami Földtani Intézet, a Magyar Természettudományi Múzeum, az Atommag Kutató Intézet, a Magyar Geológiai Szolgálat, valamint több vállalkozás és részvénytársaság megjelent képviselőit, a médiák tudósítóit. A felsorolt intézmények többsége valamilyen módon kapcsolódott Földvári professzor életéhez, jelentős állomását képezte munkásságának. Képviselőik között többen is akadnak, akik nemcsak személyesen ismerték Őt, hanem tanítványai, illetve néhányan munkatársai voltak.

Sok-e 100 év vagy kevés? Ha a 20. sz. gyakran megrázó, sorsfordító eseményeit, értékviságait, háborúit, határ- és rendszerváltozásait tekintjük, akkor hallatlanul hosszú-nak tűnik. De talán ennél is drasztikusabb a technikai civilizáció és az információs robbanás okozta felgyorsulása életünk eseményeinek. Ezek gyakran szorongást keltő, zavaros néha kicsinyes vagy éppen bosszantó módon sorjáznak be életünkbe. A geológusnak hivatása jellegénél fogva megadatik, hogy időnként kilépjen ebből a rohanásból és átlépjen egy egészen más dimenzióba, ami már a földtörténeti események évmilliárdokban mérhető hosszú és bonyolult láncolatát jelenti. Ebben is játszódnak le tragédiák, katalizmák, történnek drasztikus változások, kihálások, de mindez az évmilliók végtelenjébe simulva, megszelidülve csupán apró jelekből, kitartó nyomozómunka árán lassanként rajzolódik ki szemünk előtt.

Ilyen jel a kutató geológus számára az ásvány, a kőzet, a kövület, a nyersanyag, vagy a formáció, amelyek megismerése, a Föld kincsinek és titkainak feltárása egy örökké motíváló hajtóerőt jelent és a megismerés örömét okozza. Eredményei nélkül nem létezhetne az ipar, a társadalom és a technikai civilizáció sem.

Földvári Aladár professzor igen felkészült oknyomozó tudós volt, széles körű műveltséggel méltán nevezhetjük a szó legnemesebb értelmében polihisztornak. A geológia csaknem minden ágát művelte és legtöbbjükben figyelemre méltó, sőt maradandó értékeket tárt fel vagy alkotott. Nem kis fáradsággal, a hátrányos körülményektől meg soha nem rettenve igyekezett nyomon követni a földtudományok fejlődését, a geológia új eredményeinek születését és tájékozódni a nemzetközi szakirodalomban. Igyekezett annak eredményeit a lehető leggyorsabban beépíteni a napi kutatási és oktatási gyakorlatba. E mellett nem mulasztotta el, hogy mindezek valamilyen formában múzeológiai értékű kiállítási anyagokká formálódjanak és segítsék a tudás elmélyítését, a tudomány népszerűsítését.

Földvári professzor sokszor az aszkétizmusig fokozódó munkabírással végezte szerteágazó oktatói, kutatói, gyűjteményépítő és közéleti munkáját, s mindezek mellett még maradt energiája, hogy tudománypolitikával foglalkozzon és több földtani társulat és akadémiai bizottság tagjaként szervező, levelező, kapcsolattartó, információközvetítő tevékenységet folytasson. Talán ez az igényesség tette néha olyan vezetővé, aki hasonló teljesítményt vár el környezetétől is.

Hallgatói nagyon élvezték színes és ismeretekben gazdag előadásait, félték tudását és igényességét, de még azok is nagy tisztelettel emlékeznek rá, akiknek bizony nem sikerült elsőre átjutniuk a tanulmányi akadályokon.

Markáns és kreatív személyisége, hivatásteretete, szorgalma, munkabírása és, nem utolsó sorban, maradandó alkotásai és az általa összegyűjtött és átörökített tudás teszik méltóvá arra, hogy emlékét ne csupán megőrizzük, hanem követendő példaként állítsuk az újabb generációk elé. Ha munkásságát egyetlen rövid mondattal kellene jellemezni, az leginkább talán így szólhatna

INGENIUM CUNCTAS NOBILE VINCIT OPES

A jól művelt elme tútesz a kincshegyeken

Ma, amikor ismét vajúdnak az értékek és kulcsfontosságú kérdés, hogy az igénytelenség, vagy a valóban tudás alapú társadalom és tudományművelés felé irányítsuk az egyetemi hallgatót és a fiatal kutatókat, azt hiszem Földvári professzor ars poeticája egyértelmű választ ad erre a kérdésre.

E gondolatokkal nyitnám meg a táblaavató és koszorúzó rendezvényt. Egyúttal megkérem Lenkey Béla egyetemi docent az Egyetem Baráti Körének elnökét – akinek mulhatatlan érdemei vannak abban, hogy e mai ünnepség létrejöhetett – hogy néhány szóval mutassa be a Baráti Kör törekvéseit, amelyek értékeink megőrzésére irányulnak.

*Dr. Kozák Miklós
tanszékvezető
Ásvány- és Földtani Tanszék*

Hölgyeim és Uraim, Tisztelt Vendégeink, Kedves Kollégák!

A Kossuth Lajos Tudományegyetem Baráti Köre és a magam nevében szeretettel köszöntöm a megjelenteket, s

kiemelt megkülönböztetéssel üdvözlöm a Földvári Család itt lévő tagjait: Földvári Máriát és Istvánt.

A Baráti Kör eszmeiségét kifejező, írásban meg nem jelent tízparancsolatának egyike a következőképpen hangzik:

Tudjuk és valljuk, nem szabad megfedkezünk szakmai elődeinkről, akik azon fáradoztak, hogy oktató-nevelő munkájukkal megalapozzák a jelenben tevékenykedőknek, a jövő építését, előkészítését.

Ezért szorgalmazzuk és szorgalmazzuk, hogy egykori tanáraink emlékét ápoljuk, érdemeiket ne hagyjuk feledésbe merülni, s örülünk, hogy ezen gondolatunkat mind a Bölcsészettudományi Kar, mind pedig a Természettudományi Kar magáévé tette és a Tudományegyetemi Karok elnöksége is támogatta. Reméljük, hogy ezen kezdeményezésünk egy maradandó hagyománynak a kezdete.

S ismét itt van az alkalom, hogy ennek a lélekből eredő parancsolatnak engedelmeskedjünk.

Bizonyára sokan emlékeznek, hogy megalapítottuk Kossuth Emlékérmét elismerendő kollégáink munkásságát, hogy emléktáblát avattunk dr. Soó Rezső akadémikus emlékére a Botanikus Kertben és Székelyudvarhelyen, illetve dr. Rugonfalvi Kiss István egykori rektorunk tiszteletére szülőföldjén.

A közelmúltban is voltak ilyen örömteli alkalmak.

Novemberben Dr. Tankó Béla professzor úr, Karunk első dékánjának születésnapján centenáriumi ünnepelhetünk, december 2-án Dr. Bán Imre professzor úr születésének 100. évfordulóján avattunk emléktáblát a Hatvan u. 1. számú ház falán, december 12-én szintén emléktáblát avattunk Dr. Zilahi-Sebes Géza az Állattani Tanszék egykori professzorára emlékezve.

Most Dr. Földvári Aladár Kossuth-díjas professzor úrra emlékezve gyűltünk itt egybe, hogy születésének centenáriumi ünnepén kifejezzük elismerésünket az oktatás, a kutatás területén elért eredményeit felidézve s tiszteletére emléktáblát avassunk. Az itt megjelentek többsége még élénken emlékezhet professzor úr jellegzetes alakjára, a minden napunkat meghatározó döntéseire, a sajátos légkörre, ami ezen a munkahelyen, ebben az alkotóműhelyben fogadta. Nem feledhetők az itt hallgatott órák, az itt végzett gyakorlatok. A vizsgák egyedi kisugárzása, izgalma máig ható élmények, megannyi anekdotának forrásai. Egy életre szóló útravalót kapott itt az egyetemi polgár, aki mint biológia vagy földrajzszakos tanárként emlékszik vissza, s mindenkor maga előtt látja az itt felírt József Attila idézetet: „Ne légy szeles bár munkádon más keres Dolgozni csak pontosan szépen, ahogy a csillag megy az égen úgy érde-mes”

Sokunknak van személyes kötődése Földvári professzor úrhoz, de ezen a tanszéken tanítványa, közvetlen munkatársa, majd utódja Dr. Szóór Gyula egyetemi tanár kollégánk, akit kérek ismertesse Dr. Földvári Aladár professzor úr életútját, méltassa érdemeit.

*Dr. Lenkey Béla
egyetemi docens
KLTE Baráti Kör Egyesület elnöke*

Pohárköszöntő a Földvári Terem avatásán

Hölgyeim és Uraim! Kedves vendégeink!

Őszinte örömmel köszönjük, hogy meghívásunkat elfogadták, és közösen emlékezünk Földvári Aladár tanszékvezető professzorra.

Amint hallhattuk és láhattuk, itt sok minden őrizi még a professzor úr keze nyomát. Ezek a tárgyak, ez az örökség értő, gondos kezekbe került, a tanszék korábbi és jelenlegi munkatársai nemcsak örökölték, nemcsak megőrizték, hanem alkotómódon tovább is fejlesztették minden részében ezt a sokrétű hagyatékot, mely nem csupán tárgyak, eszközök rendezett sokasága, hanem értékes szellemi örökség is. Ennek ápolására, fejlesztésére is gondosan törekedtek, s a közeljövőben a tanszék tudományos napján a DAB székházban erről is hallhatunk. Erre az alkalomra is hívjuk és várjuk kedves Mindannyiukat.

Földvári professzor úrra nemcsak közvetlen munkatársai, nemcsak a szűk szakmai közösség emlékszik, hanem azok a tanárnemzedékek is, akik ebben az intézetben tanulták meg és szerették meg az ásványok, a kőzetek színes világát, továbbá azok a miskolci egyetemisták, akik a geológus szakma, a geológus hivatás letéteményesei lettek

Mindezekkel a tanítványokkal, kollégákkal együtt Mi, az itt jelenlévők tisztelettel emlékezünk Földvári Aladár Kossuth-díjas professzorunkra születésének centenáriumán és emeljük, és ürítsük poharunkat Mindazokra, akik ápolták és ápolják ezt az örökséget, ezt a szellemi hagyatékot.

Egészségünkre!

Dr. Lenkey Béla

egyetemi docens

KLTE Baráti Kör Egyesület elnöke